

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HENRY DAVID THOREAU

€konomik

itaat

\$izlik

Ekonomik İtaatsizlik

Sivil İtaatsizlik
Henry David Thoreau
112 sayfa
Türkçesi: Eylül Desen Kaytancı

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık © 2014, ZEPLİN
www.kafekitap.com
iletisim@kafekitap.com

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık
İslambey Cd. 44/13 34050 Eyüp İstanbul
0212 615 22 99
Sertifika no: 25603

ISBN: 978-605-143-086-7

Basım
Ceylan Matbaacılık Maltepe Mah D. Paşa Cd.
Güven İş Merkezi No: 83/ 317 -318 -319 Zeytinburnu İSTANBUL
Tel: 0212 613 10 79

Ekonomik İtaatsizlik

HENRY DAVID THOREAU

Türkçesi: Eylül Desen Kaytancı

Henry David Thoreau (1817 - 1862), ABD'li yazar, düşünür ve çevreci. 1817 yılında Massachusetts eyaletine bağlı Concord'da doğdu. Harvard Üniversitesi'nden 1837 yılında mezun oldu. Hiçbir zaman geleneksel bir öğrenci olmamıştı, okul yıllarında transandantalizme ve Ralph Waldo Emerson'a olan ilgisi başladı. Harvard'dan mezun olunca bir süre babasının dükkânında çalıştı, daha sonra bir okulda öğretmenlik yaptı. Düşüncesel anlamda fazlasıyla etkisinde kaldığı ve ömür boyu dostu olacak Emerson 1841'de onu evine davet etti ve Thoreau 1843'e kadar sık aralıklarla Emerson'da kaldı. Emerson'ın asistanı gibiydi, *The Dial* isimli transandantalist dergiye şiir ve nesirleri ile katkıda bulundu. 1845 yılında Concord şehrinin dışında bulunan Walden Gölü kıyısında, Emerson'a ait olan bir arazinin üstüne bir kulübe inşa etti. Burada geçirdiği iki yılın meyvesi olarak "Walden" kitabını yazdı. Walden gölünün kıyısında geçirdi doğayla bütünleşik ama yalnız iki yılın bir diğer meyvesi de, 1849'da yayınlanan, "A Week on the Concord and the Merrimack Rivers" (Concord ve Merrimack Irmakları Üzerinde Bir Hafta) idi. Thoreau'nun sağlığında yayımlayabildiği sadece bu iki kitabı vardır. Diğer eserleri ve günlükleri ölümünden sonra yayınlanmıştır. 1854'de yayınladığı başyapıtı "Walden" Amerikanın en önemli entelektüel akımlarından biri olan New England Transandantalizmi için bir örnek eserdir. Eserde yer alan çevre konusundaki düşünceler ise modern çevreciliğin ve çevre korumanın en önemli satırlarıdır. Amerikan düşünce tarihi, transandantalizm ve natüralizmde bıraktığı izler ne kadar önemliyse, "Sivil İtaatsizlik" (Civil Disobedience, 1849) isimli makalesi de siyasi tarihe bıraktığı iz de o kadar önemlidir. Meksika savaşı yüzünden, ki ona göre bu savaş sadece köleliği geliştirmek içindi, ödemeyi reddettiği vergi sonucu hapiste geçirdiği bir gece, onun "Sivil İtaatsizlik" isimli makalesini yazmasına neden olmuştur. Daha sonraları Gandhi'nin en büyük ilham kaynağı olacak bu makale Thoreau'nun belki de en ünlü eseridir. Gandhi'nin dışında Tolstoy ve Martin Luther King gibi önemli isimler de Thoreau'nun düşüncelerinden ve eserlerinden ilham almışlardır.

Ekonomik İtaatsizlik

Yalnız, ormanda, her yerden çok uzak, Walden Gölü'nün kıyısında, Concord, Massachusetts'te, kitabın devamındaki cümleleri yazarken ya da dökümünü yaparken geçimimi sadece kendi ellerimle sağlıyordum. Şimdiyse yine medeniyette misafirlikteyim.

Kendi yaşam biçimimi göz önüne aldığımızda, hemşerilerim haricinde, işlerime ısrarla okuyucularımın dikkatini çekerek, gerçi bana hiç yersiz gelmiyor ama bazılarının yersiz bulduğu koşulları göz önüne alırsak çok doğal ve yerinde olduğunu söyleyebilirim. Bazıları yiyecek olarak neyimin olduğunu sordu; eğer kendimi yapayalnız hissetmiyorum veya korkmamışsam ne istersem onu yediğimi söyledim. Diğerleriyse gelirim ne kadarını hayırsever amaçlar uğruna harcadığımı ve bazıları da, geniş ailelere sahip olanlar, ne kadar fakir çocuk geçindirdiğimi merakla öğrenmeyi arzuluyorlardı. Bu yüzden, eğer soruların bazılarını üstlenirsem, bağışlanmak isteyen ve özel ilgi duymayan okuyucularıma soracağım.

Çoğu kitapta, ihmal edilen kişi ben olduğum için, bu kitapta tek fark benmerkezciliğe saygı duyduğumdan dolayı alıkonulan kişide ben olacağım. Her şeye rağmen, genelde birinci kişinin konuştuğunu unutuyoruz. Eğer kendimi tanıdığım kadar bir başkasını tanımıyorsam, kendim hakkında pek konuşmam. Maalesef deneyimim sığ olduğu için bu konuda sıkışıp kaldım. Üstelik diğer bir yandan bakar-

sak, her yazar için, ilki ya da ikincisi olsun, kendi ömrünün sade ve içten bölümlerini saydığımızda, yalnız başkalarının hayatlarından duyduğunu değil, başkalarının uzaktan akrabaları hakkında duyduklarını sanki benim içinde uzak diyarlardaymışçasına duyduklarını göz önüne alırım. Belki de bu sayfalar daha çok, özellikle fakir öğrencilere ithafen yazılmıştır. Geriye kalan okuyucularına gelirse, onlara danıştığım da tüm bölümleri kabul edeceklerdir. Kimsenin, illa ki kendine uyduracak biri çıkacağı için, kendine uymayan bir ceketı çekiştirerek genişletmeyeceğine güveniyorum.

Mecburen söylemeliyim ki, Kuzeydoğu Amerika Eyaletleri'nde yaşamaları için zorlanan Hawaii(Çin ve Sandviç Adalılar) halkını çok fazla göz önünde tutmadan sizin durumunuz hakkında bir şey söylemem gerekirse, özellikle bu dünyada sizin dışarıdan görünen koşullarınız veya durumlarınız ne kadar kötü olması gerektiği düşünüldüğü sürece o kadar iyileştirilemez hale gelecektir. Concord'da fena olmayan birçok yer gezdim; her yerde, alışverişte, ofiste, tarlalarda yaşayan tüm sakinlerin kefaretni birçok kayda değer yolla ödediğini fark ettim. Duyduğuma göre, Bramin'ler güneşe dönük bir şekilde dörder ateş topunun üzerine oturtturuyorlar; ya da askıya asılı bir halde, baş aşağı dönük bir halde; omuzlarının üstünden cennetlerine bakarken "boyunları büküldüğü ve midelerine sudan başka bir şey girmediği için, doğal duruşlarına tekrar dönemeyecek hale gelene kadar"; veya çırpınırken, hayata

kelepçelenmiş halde, bir ağaç ayağında veya bedenleriyle sanki tırtıl gibi ölçüm yapıldıkça, uçsuz bucaksız liberal imparatorlar; payandaların üstünde tek ayak üzerinde zorladılar, ki bunlar gördüklerim arasında insanı kolay kolay hayrete düşürmeyecek ve inanılamayacak duruma sokan sahnelerdir. Herkül'ün on iki işçisi bile üstünkörü bir biçimde, diğer alıkonanlarla karşılaştırıldığında, sadece on iki kişi olduklarını göz önüne aldığımızda ve sonlarının geldiğini, fakat bu adamların hiçbirinin bir canavarı ele geçirdiğini, yakaladığını veya herhangi bir işi bitirdiğini görmedim. Iolaus'un, Hydra'nın (çok başlı yılan) kafasını ateşe vermesi için hiçbir dostu yoktu ki zaten bir başı ezildiğinde, iki tanesi ortaya sıçrayıveriyordu.

Genç adamlar gördüm, hemşerilerim, onlardan kolayca kurtulabilecekleri, babadan miras kalan tahlihsiz çiftlikleriyle, evler, barınaklar, şatolar ve tarım aletleri vardı. Eğer her tehlikeye açık bir yerde otlayıp kurtlar tarafından emzirilselerdi, çalışma yeri olarak adlandırdıkları tarlaları daha farklı bir bakış açısıyla görürlerdi ve daha iyi olurdu. Kim onları toprak kölesi yapmıştı? Neden onlar altmış dönümlük araziden beslenirken, bu adam pislik parçası yemeğe zorunda bırakılmıştı? Onlar neden doğdukları andan itibaren mezarlarını kazmaya başlamışlardı? Öyle bir adamın hayatını yaşamak zorundaydılar ki, onların arkasından gelen her şeyle aynı anda idare etmek durumundaydılar. Hemen hemen kaç tane ölümsüz ruh vardı kendi yükünün altında ezilmiş ve

boğulmuş, hayat yolunda sürünerek, kırkına kadar yetmiş beş arşınlık bir ahır için, zorlanarak, hiç temizlenmeyen leş gibi bir ahır için ve yüz dönümlük topraklar, toprak sürmek, durmaksızın, otlatarak ve ağaç budayarak! Babadan kalma kısıtlayıcı gereksiz şeylerle uğraşmak zorunda kalmayan malı mülkü olmayanlar, etten birkaç parça için ekip biçmeyi ve boyun eğmeyi emeklerine değer buluyordu.

Ama iş gücü konusunda yapılıyordu. İnsanın en iyi tarafları çok geçmeden toprakta gübre olabilmesi için sürülüyordu. Görünürde kader tarafından, genelde gereklilik diye adlandırılan, sanki eski bir kitapta söylenmiş gibi, pas ve güve tarafından çürüyecek bir hazineyi yatırıp hırsızların bu hazineyi bulup çalacakmışçasına laf olsun diye iş sahibi olmuşlardı. Bu enayi hayatı, önceden değilse de, sanki bulup sonunu getirebilecekmiş gibi. Deucalion ve Pyrrha'nın kafasına kaya fırlatarak insanı yarattığı söylenir:

*Inde genus durum sumus, experiensque laborum, et
documenta domus que simus origine nati.*

Ya da Raleigh'in kendine has çınlayan mısralarında,
“O zamandan beri katı yürekli türümüz, ilgiye ve acıya dayanıklı,
Bedenlerimizin taştan yapıldığını nasılda onaylıyor.”
Boyun eğmekte olan bir kör için fazla bile, zira arkalarından taş atarken nereye düştüğünü bile görmedikleri düşünüldüğünde vahim bir kehanet.

Çoğu insan, bu ülkede bile nispeten, sırf cehalet ve yanlışlıktan, o kadar yapmacık bir şekilde umurlarında olan ve gereksizce ağır işlerden dolayı meşgul-ler ki, daha iyi meyveler onlar tarafından toplanamıyor. Günümüzde, emek veren adamın gerçek bir boş gün geçirme gibi bir lüksü yoktur; erkeklerle erkekçe ilişkilerde bile istendiğini temin etmek için bile kabiliyetsizdir; pazarda kendi emeğinden bile yıpranma payı düşürülür. Onun makine olmaktan başka bir şey için zamanı yoktur. Büyümenin gerektirdiği, umursamazlığı kullanmaktan kurtulup ne zaman tecrübesini kullanmaya başlayacaktır? Onu karşılıksız bir şekilde, onları yargılamadan önce, giydiren doyurabilmeliyiz, samimiyetimizle onu kuvvetlendirmeliyiz.

Doğamızın en nitelikli tarafları, tıpkı meyvelerin çiçekleri gibi, ancak en hassas bakımla muhafaza edilebilir. Birbirimize şefkatli davranmadıkça, bir diğerinin diğerine şefkatli davranması söz konusu olamaz.

Hepimiz biliyoruz ki, bazılarınız, sanki nefesinizi tutmuşçasına, yaşamayı çok zor buluyor. Şüphesiz ki, bu kitabı okuyan bazılarınız yediğiniz yemeğin aslında parasını ödeyemez şekilde, ya da giydiğiniz ceketleri ve ayakkabıları çabucak giyip çıkarıp ve ödünç alınmış ya da çalınmış zamanla, size kredi sağlayanları bir saat içinde soyarak bu sayfaya kadar gelebildiniz. Deneyimle, benim görüş açımına göre yaşadığınız sinsî hayatlar; Latinler tarafından aes alienum diye adlandırılmış, başkasının pirinçten

yapılmış eşyası, bazılarının parası bile pirinçten yapılmış, hala yaşayan ve ölen ve başkalarının parasıyla gömülen; her zaman ödeyeceğine dair söz vererek, ertesi gün, iflas etmiş şekilde; birinin iyilik yapmasını bekleyerek, hizmet alabilmek için, kaç tane yazılı olmayan suç, yatar vaziyette, pohpohlanarak, oy vererek, medeniyetin fındikkabuğuna sizi zorla anlaşıma yapmak zorunda bırakacak ya da ince bir hava tabakasını genişletip aşırı bir cömertlikle, komşunuzu ikna ederek ayakkabılarını veya şapkasını veya ceketini ya da binek arabasıyla pazardan alınacak şeyleri getirterek kendinizi hasta edecek, hasta bir günde yığabileceğiniz, bir sandıkça saklanmış ya da biriktirilmiş ya da daha güvenlice tuğladan bir banka içinde, ne kadar olduğu veya küçük olduğunun önemsiz ve nerede olursa olsun aşikârdır.

Bazen hayretle ne kadar uçarı olabileceğimizi görüyorum, hatta neredeyse, bir tür yabancı kölelik şirketi olan Negro Kölelik, tarafından hem kuzeyde hem de güneyde iradeli ve titizlikle köleleştirdiklerini söyleyebilirim. Güneyli bir gözetmene sahip olmak zor fakat kuzeyli olanına sahip olmak daha beter; ama hepsinden beteri kendinin köle efendisi olduğundur. İnsandaki kutsallıktan bahsetmek! Otoyoldaki yük arabacısına bakın, gece veya gündüz pazara koşturan, onun yanında oturan ilahi bir varlık var mı? Onun en yüce görevi atlarına su ve yem vermek! Nakliye faizleriyle karşılaştırıldığında onun kaderi nedir ki? Heyecan peşindeki toprak ağası için arabayı sürmüyor mu? Ne kadar tanrısız, ne kadar

ölümsüz ki? Sadece kendi eylemlerinin ününe sahip biri, kendi tercihlerinin kölesi ve tutsağıdır ama ölümsüz ve ilahi olamamanın getirdiği dalgalandırıcı korkuları nasıl kapattığını ve kaçtığını görürüz. Kendi seçimlerimizle karşılaştırıldığında, toplumun tercihleri çok güçsüz bir tiranlıktır. Bir adamın kendisi hakkında düşündüğü şey, kaderini belirleyen ya da aksine sınırlandıran şeyin ta kendisidir. İnsanın kendini azat etmesi batı adalarının vilayetlerinde bile süslenip püslenip hayal ettirilirken, Wilberforce'un bunun hakkında hangi getirisi olmuştur ki? Sadece kaderlerindeki aşırı yeşile ihanet etmemek için son günlerine kadar tuvalet minderini dokuyan kadınları düşünün. Sanki sonsuzluğa zarar vermeden vakit öldüremeyeceklermiş gibi.

Bir insan kitlesi herkesi sessizce umutsuzluğa yönlterek öncülük ediyor. Geri çekilerek boyun eğmek demek, umutsuzluğa teşvik demektir. Umutsuz bir şehirden umutsuz bir ülkeye giderseniz, dağ sıçanları ve vizyonların cesaretleriyle kendinizi avutmanız gerekir. İşte bu insanoglunun eğlenceleri ve oyunları olarak adlandırdığımız klişenin boyunduruğu altında, hatta bilinçsizce umutsuzluğun üstünün kapatıldığını görürüz. Eğer işten sonra geliyorsa bunun oyunu yoktur. Ama böylesi umutsuzca şeyler yapmamak için, bilgeliğin karakteri haline gelmiştir.

Eğer, ilmihi üzerine bazı şeyler söylemek gerekirse, insanın tepesindeki adamı ve hayatın gerçekten gerektirdiklerini ve anlamını göz önüne alırsak, sanki ortak yaşam biçimini başkasına tercih ettikleri için

kasten seçtiğini görürüz. Yinede dürüstçe hala başka seçenekleri kalmadığını düşünebilirler. Ama tetikte ve dinç olan doğaları gereği güneşin doğduğunu berrakça görebilirler. Önyargılarımızı bir kenara bırakabilmemiz için hiçbir zaman geç değildir. Kanıtsız bir şekilde düşünmenin ya da davranmanın ne kadar geri kafalı olursa olsun güvenilirliği söz konusu olamaz. Yarının gerçek dışı dünyası haline gelecek bir sessizliğin geçmesiyle ya da insanların yankıları sonucunda bir bulutun tarlaları besleyecek olan yağmurun atıştıracağına güvendiği gibi sadece bir görüşün dumanı içinde kalınır. Yaşlı adamların size yapamayacağınızı söylediği şeyleri bulun, deneyerek yapabileceğinizi ortaya çıkarın. Eski kahramanlıklar yaşlılar için, yeni kahramanlıklar ise gençler içindir. Şans eseri, yaşlıların bir denemeyle bilemeyeceği, ateşinin hiç sönmeyeceği taze yakıt alabilmek için, yeni insanlar çömlek altına biraz kuru odun koyup, kuşların hızında etrafını sarıp sarmalayıp, tabiri caizse yaşlı insanları öldürme yolu olarak kullanıyoruz. Yaş söz konusu olunca, zor olsa da muhteşem bir şekilde, delikanlı bir eğitmen için donanım isteyen ve kaybından çok kazanç sağlayamayacağınız bir şey ortaya çıkar. Yaşayarak değerini anlayabilecek bilge bir adam herhangi bir şey öğrenebilse, birinden biri şüpheye düşebilirdi. Pratikte, yaşlı adamın gence verebileceği çok önemli tavsiyeleri yoktur, deneyimleri çok kısmi kalır ve hayatlarında o kadar sefil kayıplar yaşamışlardır ki, özel nedenlerden dolayı, bu deneyimlerinden dolayı çelişkiye düşebilecek du-

rumdadırlar ve yaş farkını saymazsak, gençler onlardan çok az daha deneyimsizdir. Bu gezegende otuz sene yaşadım, ama hala büyüklerimden degecek tek hece veya samimi bir tavsiye daha duyabilmiş değilim. Bana bugüne kadar herhangi bir şey söyleyemezler. Benim tarafımdan henüz denenmemiş bir deney, iste hayat, muhteşem derecede bir deneyim fakat denemedikleri sürece benim için herhangi bir faydası yok. Eğer birazcık değerli olduğunu bildiğim herhangi bir deneyimim olsaydı, emimim akıl hocası olurum ve bunu yansıtmaktan kaçınmazdım.

Bir çiftçi dedi ki “Eğer kemik yapmaya yaramıyorsa, sadece sebze yenilerek yaşanılmaz”; ve çok muhafazakâr bir şekilde tüm gününü hammaddesi kemikten yapılmış şeyleri ayrıştırarak geçirerek, öküzünün ardından yürürken, sebzeden yapılmış kemiklerle, karşısına çıkan tüm engeller; sabanla dövmek yerine kendine sövüp sayıp kerestecilik yapıyordu. Bazı dönemlerde, bazı şeyler hayatın gerçekten gerçekliklerindendir, en çok yardım eden hastalıklı ve eksiktir ki diğerleri lüks içinde yaşarken bile, birileri hala bilinmezliğini korumaya devam eder.

Sanki tüm insan hayatı, hem tepelerde ve vadilerde, kendinden öncekiler tarafından üzerine titredikleri her şeyden vazgeçmişlerdir. Evelyn’e göre “Bilge Hz. Süleyman belirli uzaklıktaki ağaçlara kendi yazgılarını buyurarak, Romalı belediye başkanları ise komşunuzun mülküne tecavüz etmemeniz için düşen meşe palamutlarını bile hangi sıklıkta toplama-

mız gerektiğine ve hangi malların komşuyla paylaşılabilirliğine karar verdiler”. Hipokratlar bile tırnaklarımızı nasıl keseceğimize dair tüm telkinleri bir kenara bırakıp parmakların bittiği yerden ne uzun ne de kısa olmamak kaydıyla kesebileceğimizi iddia ettiler. Şüphesiz ki, hayattaki zevklerin çeşitliliği Âdem kadar eskidir fakat bunu gerçeğe dönüştüremeyecek kadar bıkmış ve sıkılmış durumdayız. Neler yapabileceğini göz önüne alıp onu yargıladığımızda, öncekiler tarafından çok az denenmiş olduğu için, insanın kapasitesi hiçbir zaman tamamen ölçülememiştir. Eğer sizlerin kayıpları şimdiye kadar böyleyse “dertlenme çocuğum, bunun için seni seçenlerin senden başka yapamayacakları ne görevi olabilir ki?”

Hayatlarımızı binlerce testten geçirebiliriz, örnek olarak, benim ısıldayan fasulyelerimi aynı güneş olgunlaştırıp aynı güneş sisteminde yaşıyoruz. Eğer bunu hatırlatmamış olsaydım hataya düşmenize neden olacaktı; onları çapalarken ki güneş ışığıyla aynı değil mi! Yıldızlar inanılmaz üçgenlerin tepe noktası değil mi! Birbirinden ne kadar uzak ve farklı yaratıklar aynı anda aynı şey için evrenin farklı köşelerinde atılım yapmıyorlar mı! Doğa ve insan hayatı bazı anayasalar kadar değişken değil mi. Kim birinin diğerinden herhangi bir şey beklediğini söyleyebilir ki? Acaba birbirimizin, anlıkta olsa, gözlerine bakmamızdan daha muhteşem bir mucize olabilir mi? Dünyanın tüm çağlarını bir saatliğine dahi olsa yaşamalıyız; tüm dünyaların geçirdiği tüm çağları. Ta-

rih, Şiir, Mitoloji! En doğrusu, bir başkasının yaşadığı deneyimi okumayı bilemediğim için onu olduğu gibi başlatıp yaşıtmaktır.

Komşularımın benim adıma en iyi tarafım diyerek bahsettikleri, ben inanıyorum ki ruhumdaki en kötü taraf, eğer bir konuda tövbe etmem gerekirse bu benim iyiliksever davranışlarımdır. Hangi şeytan beni ele geçirdi de ben bu kadar iyi davranır oldum? Bana söyleyebileceğin en bilgece sözü söyleyebilirsin, yaşlı adam – kendi türünde onursuz diyemeyeceğim şekilde yetmiş yıl yaşadın – beni tüm bunlara davet eden karşı konulamaz bir ses duyuyorum. Bir kuşak girişimciliği bir kenara bırakırken, diğeriye yük taşımacılığından hoşlanır oldu.

İnanıyorum ki, cazip bir teklife güvenmeye her zamankinden daha çok ihtiyacımız var. Aslında, öylesine çok kendimizden feragat etmemiz gerekirken başka şeylere kendimizi öylesine adadık. Doğa, bizim zayıflığımıza olduğu kadar gücümüze göre nasılda uyarlanmış! Hemen hemen hiç tedavi edilmeyecek türde, sürekli devam eden bir endişe ve gerginlik söz konusu. Yaptığımız işi abartmak için varız, fakat yinede hala bizim tarafımızdan bir türlü tamamlanamıyor! Ya da eğer biz hastalıklıysak? Ne kadarda uyanıgız! Eğer bundan kaçınabilseydik, kadere boyun eğmeden yaşamaya programlanmış, tüm gün boyunca tetikte bekleyip, geceleri isteksizce dua edip kendimizi belirsizliklere adayacak insanlar olabilirdik.

Yaşamaya karşı duyulan üstün saygının ve değişimin ne kadarda mümkün olduğunu reddederek içtenlikle ve adamakıllı şekilde yaşamaya mecburuz. Yani bir noktadan çevreyi oluşturabilmemiz için çizilebilecek birçok yolun olduğunu söylemenin tek yolu budur. Her değişim sürdürebilir bir mucizedir, ama her an ortaya çıkan bir mucizedir. Confucious “Gerçek tecrübenin, bildiğin şeyi ve bilmediğin şeyin farkında olmaktır” demiştir. Bir adam ne zaman ki hayal gücünü anlayabildiği şeyler doğrultusunda düşürür, işte o zaman adamın hayatını o temel üzerinde kuracağını öngörebiliriz.

Şimdi bir anlığına da olsa, bahsettiğim en çok başımıza bela açan ve endişelenmemize neden olan ve bunlara ne kadar bulaştığımızı veya en azından ne kadar dikkat etmemiz gerektiğine gelelim. Eğer ki, hayatın ciddi gereksinimlerini öğrenmek ve onlara sahip olabilmek veya tüccarların eski zamanlarda yazdığı kitaplara göz atmak ve bu adamların piyasada en çok satılan malları ve en çok satılacak pazarlar için dışadönük bir medeniyetin tam ortasında ilkel ve sınırlarda bir hayat yaşamamanın elbet bir faydası olacaktır.

Çağlar boyunca insanlığın kat ettiği gelişmelerin, insanın varoluşundan bugüne, temel hukukta çok değilse de az biraz etkisi olmuştur: Büyük ihtimalle iskeletlerimiz atalarımızinkinden ayrıştırılmayacak hale gelecek.

Kelimelerle, yaşamın gerekli taraflarını, nasıl anlatmaya çalışırsak çalışalım, her insanın kendi gayretle-

riyle elde edeceği kesindir, zira ilkinden veya uzun deneyimlerin sonucunda insan hayatında seyrekte olsa çok önemli bir yere gelecek olan ve eğer vahşilikten, fakirlikten ya da felsefeden kaynaklanıp kaynaklanmadığını söylemek, bunlar olmadan yaşamaya kalkışamayacağını söylemek, bunlar olmadan yaşamaya kalkışamayacağını bilmemekten gelir. Tüm canlıların kendine has hissiyatı vardır fakat tek bir hayati gereksinimi vardır, yemek. Bizon için, eğer ki bir dağın gölgesi altında bir sığınak aramıyorsa, içecek su ve birkaç arşınlık yenebilir ot yeterlidir. Yabancı hayvanlardan hiçbirini yemek ve barınaktan başka bir şeye ihtiyaç duymaz. Bu hazırlıksız yakalandığımız gereksinimler, insanın ihtiyaçlarını bu durum altında incelememiz gerekirken, ihtiyaçlarını, yemek, barınma, giyim ve yakıt olarak bölmemiz yeterince tatminkâr olabilir, fakat başarı beklentisi ve özgürlük gibi hayatın gerçek problemleri yanında eğlence gibi kalır. O günkü yanında oturma ihtiyacı ortaya çıkmasaydı ne lüks ihtiyacı denen şeyle ısıtan ateşin kazara buluşu sayesinde; sadece ev kurmadı, giysilere sahip oldu ve yemekler pişirebilmeyi icat etti. Kedi ve köpeklerin aynı tipte davranışlara doğaları gereği ikinci basamakta kazabildikleri görülmüştür. Uygun bir barınak ve kıyafetle vücut iç ısıımızın meşru derecesini koruyarak, fakat bunlara ek olarak yakıt verilebilir ki dışarıdan alınan bir ısıtıcı kendi içimizdekinden daha verimli olur, zira yemeği yapanda tam olarak bunu söylememiş midir? Natüralist olan Darwin, 'Tierra del Fuego'nun sakinlerinin,

kendi partisi esnasında, güzel giyinmiş ve ateşe yakın oturanların, çok sıcaktan uzakta kalmışların, bu çıplak yabanilerin onun gözlemine göre “sanki pişiriliyormuşçasına, terleyerek gruplaşmaya başladıklarını” fark etmiştir.

Avrupalılar kendi kıyafetleri içinde ürperti duyarken, Avustralyalı olanın utanmadan soyunduğunu gördük. Medeni bir adamın entelektüel yapısıyla bu kadar yabani bir adamın sert yapısını kaynaştırmak imkânsız mı? Liebig’e göre, insan vücudu bir soba ve yenilen besinler içten yanmalı bir şekilde içeride tüketilip akciğerden dışarıya atılıyor. Soğuk havalarda daha çok, sıcak havalarda ise daha az yemek yiyoruz. Hayvandaki ısı yavaş yanmadan kaynaklanır ve hastalık, ölüm bu yanma hızlandıkça ortaya çıkar veya ısının çok fazla dışarıya çıkmasından dolayı ve daha fazla yakıtı ihtiyaç duymasıyla hava akışında bir kusurun ortaya çıkışı neden olur. Tabii ki hayati ısıya bakıldığında bu ateşle açıklanamaz fakat aralarındaki benzerlik göstermeye yeterlidir. Böylece, listenin tepesinden itibaren, tabiri caizse, hayvani yaşam, daha benzer bir deyim kullanmak gerekirse, hayvan ısısı, eğer yemek içimizdeki ateşi yanar vaziyette tutabilmek için yakıtı – yakıtın vücudun ısısını yükseltmek için tek çare olduğu düşünüldüğünde – barınak ve giyim sadece bu ısıyı koruyabilmek için oluşturulmuş ve koruma amacıyla bizlere serviste bulunan araçlardır.

Bundan dolayı en büyük ihtiyaç, vücutlarımızı, yamsalsal ısıyı içimizde tutarak, sıcak su tutabilmektir.

Buna göre asıl iimizi acıtan Şey, sadece yeme ve giyinme, barınma için değil ama bizim yataklarımız, gece giydiğimiz kıyafetlerde, kulukadayken alınan ve kuşun daha yavrusunu beslediği dönemde yuvasını yuva içinde kuran, köstebeğin yapraktan yapma yuvasıdır. Eğer rahatsızlık duyduğumuz Şeylerden bahsetmemiz gerekirse, sosyal alandan daha çok fiziksel anlamda, fakir adam soğuktan Őikyet etmez çünkü bu dünya zaten soğuk bir dünyadır. Bazı iklimlerde yaz, bir çeşit cennet hayatını yaşamayı mümkün kılabilir. Yakıt, yemeğini pişirmek dışında gereksizdir ki güneşin kendi ısısı vardır ve birçok meyve kendi ısısı sayesinde olgunlaşarak yenilecek duruma gelir, bu arada yemek çeşitliliği fazladır ve ulaşımı daha kolaydır ve giyim, barınma gibi gereksinimler neredeyse gereksizdir. Günümüzde, bu ülkede, kendi deneyimlerime göre, bazı araç-gereçler, bir bıçak, balta, kürek, el arabası gibi Şeyler ve alışkan biri için lamba ışığı, kitapçı ve kitaplara ulaşılabilirlik ve diğer bir seviyeye geçersek her Şey çok üstünkörü ve saçma fiyatlar söz konusudur. Buna rağmen bazıları dünyanın başka yerlerine giderek daha barbar ve sağlıksız bölgelerinde kendilerini on ya da yirmi seneliğine bu Şekilde yaşamaya adayarak – işte bu, rahatça sıcak tutar – ve Kuzey Amerika eyaletlerinde ölürler. Tabii ki modaya uygun bir Şekilde, önceden de kast ettiğim gibi, aşırı lükse kaçan derecede zenginler; sadece basitçe rahat bir sıcak içinde yaşamazlar, doğal olmayan bir biçimde pişerler. Yaşamın rahatlıkları olan adlandırır-

lan birçok lüks, sadece kaçınılmaz değil fakat pozitif bir şekilde insanoğlunun yükselirken karşısına çıkan ayak bağlarıdır. Rahatlıklara ve lükse saygı sayesinde, en bilgisi bile fakirden daha kıt ve basit yaşamıştır. Eski filozoflar, Çinli, Hindu, Pers, Yunan, hep-side dışarıdan zengin görünenlerden ne daha fakir, ne de derinlemesine daha zenginlerdi diyebiliriz. Onlar hakkında çok fazla şey bilmiyoruz. Onlar hakkında bu kadar şey bilmemiz bile dikkate değer. Aynı şey, onların türünden daha modern reformistler ve hayırseverler içinde geçerlidir. Gönüllü fakirlik dememiz gereken şeyin temelinin avantajı üzerinden bakıldığında hiçbirisi tarafsız ya da bilge gözlemcisi olamamıştır. Lüks bir hayat için, meyvede bir lüktür, tarım için düşündüğümüzde veya ticarette veya edebiyatta veya sanatta. Bugünlerde felsefe profesörleri var, filozof değil. Buna rağmen eğitmek bile hayranlık verici, çünkü yaşamak hayranlık verici. Filozof olmak sadece ince düşüncelere sahip olmak değildir, okul içinde değil, ilime duyulan aşkın hayatın dayattıklarına tercih eden ve sade bir hayatı tercih ederek, bağımsız, bağışlayıcı ve güven dolu bir hayat sürdürmektir. Hayatta karşımıza çıkan bazı problemleri teoride değilse de pratikte çözümlenmektedir bu. Büyük düşünürlerin ve ekollerin ortak özelliklerine bakarsak, ne krallık ne de adamlık taslayarak, saray mebusu başarısıyla kendilerini ortaya koyarlar. Asil bir insan türüne hiç yakışmayacak şekilde, pratikte babalarında yaptıkları gibi, topluma ayak uydurmak için sade bir değişim geçirerek

yaşamlarını sürdürüyorlar. Peki, ama bir adam hiç yozlaşır mı? Ailelerin dağılmasına ne sebep olur? Ulusları mahveden ve kuvvetten düşüren şeyin, yani lüksün doğası nedir? Bunların hiçbirinin bize ait olmayan hayatlar olduğuna emin değil miyiz? Sadece dışarıdan hayatına baktığımızda bile çağından ileride olan kişiye filozof deriz. Çağdaşları gibi, ısıtılmamış, giydirilmemiş, barındırılmamış ve beslenmemiştir. Bir insan filozof olup, başka bir adamdan daha iyi yöntemlerle yaşam ısınısını sağlayamaz mı?

Daha öncede bahsettiğim gibi bir adam bu şekilde ısınabiliyorsa bir sonraki adımda başka ne ister ki? Eminim ki, aynı şekilde olmasa da daha sıcak tutamayacak şekilde, daha çok ve zengin besinlerle, daha geniş ve kocaman bir evle, kaliteli ve pahalı bir giyimle ve bunun gibi sayısızca durmaksızın daha çok ısıtacak ateşlere sahip olunabilir. Hayatı boyunca ihtiyaç duyabileceği her şeye sahip olduktan sonra ihtiyaç fazlası şeylere sahip olmaktan başka bir alternatifi kalmaz ve bu angarya uğraş bu şekilde başlamış olur. Toprakta, içeriye doğru bakıldığında giderek kök salıveren tohum, artık güven sayesinde yukarıya doğru fışkırmaktadır. Bir adam kendini toprağa kökleriyle bu kadar sıkıca sarıp sarmalamışsa, neden aynı ölçüde tepelerdeki cennetlere çıkmaya çabalar ki? Daha asil meyveler düşünüldüğünde, ışığa ve havaya daha kolay ulaşabildikleri için fazla değerlidirler ve topraktan çok yukarıda yetişirler ve sanki yenilecek bir şey değilmişçesine, zira iki sene de bir yetiştirildikleri göz önüne alındığında, birçok

zaman kökünün kalitesine bakılarak, meyvenin kalitesine göre çiçek kesilerek daha sonraki hasat döneminde de faydalanabilir. Cesur ve güçlü kurallar buyurmak niyetinde değilim, kendimi de içinde tuttuğum fakat durum ne olursa olsun ve iş sahibi olsun ya da olmasın bu durumu düzeltmek için hiç bir şey yapmayan genellikle her şeyden hoşnutsuz ve aylak aylak kendi dönemlerinin ne kadar zor olduğundan şikâyetçi adamlar haricinde, bazıları cennette ya da cehennemde olsa bile işlerine sahip çıktıkça, şansları sayesinde daha mükemmeliyetçi bir biçimde ve zenginden daha bolca ve kendilerini hiç fakirleştirmeden ve nasıl yaşadıklarından bir haber ki işin doğrusu, eğer hayalini kurmuş olsalardı kimse onlardaki teşviki ve ilhamı o günkü şartlar altında aşkla ve sevgiyle bağlı olanlar kadar gerçekleştiremezdi.

Bazılarıysa durmadan, söylediklerine göre görevlerine yaptıkları için, en enerjik ve hareketli biçimde şikâyet ediyor. Ve bir de aklımdan tüm zamanların ve sınıfların farkında olmaksızın en fakirleşmiş ve sözde güçlü görünün fakat biriktirilmiş birçok süprüntüsü olan ki bununla ne yapacağını ya da nasıl kurtulacağını bilemeden ve altın veya gümüşten yapıma zincirlerini unutmuş olduklarını hatırlatmak gerekir. Gerçek hikâye ile bir şekilde tanışmış olan bazı okuyucularım eğer geçen yıllarda bu şekilde yaşamaya yeltendiğimi duysalar büyük şaşkınlık yaşıyorsa, bu konu hakkında hiçbir şey bilmeyenler ise hayrete düşerdi. Faydalandığım şirketler hakkın-

da sadece birkaç ipucu vereceğim. Her havada, her saatte, sabah veya gece olsun, zamanın izlerini iyileştirmek için endişeleniyorum ve kalemimle kazıyorum ki iki sonsuzluğun karşısında durabilmek için, geçmiş ve geleceğin ki özellikle şimdiki zaman bu ikisinin arasındaki sınırı çekmeye yardımcı olur. Hala daha birçok insanın gönülsüzce sakladığı ticari sırlar kendi doğaları gereği saklanmaya devam ettirmekte ve duysanız bu karanlık işleri affedebilirsiniz. Memnuniyetle söyleyebilirim ki, tek bildiğim kendi kapıma hiçbir zaman “girilmez” yazmam.

Çok uzun zaman önce bir tazi, bir kızıl at ve bir üveyik kaybettim ve onları aramaya devam ediyorum. Tüm gezginlere sormaya devam ediyor ve onlar hakkında bilgiler vererek tüm çağrılarına cevap veriyorum. Bir ya da ikisinin tazi hakkında bir şeyler duyduğunu biliyorum ve atımın ayak seslerini işitmişler, hatta üveyik bulutların arkasında kaybolmuş ve sanki kendilerini gözden kaybetmişlercesine bir türlü toparlanamamışlar.

Tabii eğer mümkünse, sadece güneşin doğuşunu değil batışını da tahmin edebilmek için doğanın ta kendisini anlamak gerekir! Kaç sabah, yaz ve kış bu olaylı ve heyecanlı işi daha hiç kimse merak etmezken ben bilirdim!

Şüphesiz ki, hemşerilerimden bazılarıyla, Boston’dan başlayarak daha alacakaranlık zamanında yola çıkan çiftçiler veya işine giden kerestecilerle bu şirketten dönerken karşılaştık. Hiçbir zaman güneşin doğuşuna tanıklık edemedim fakat o esnada

önem sıralamasında en sonda bu vardı. Çok kış, ilkbahar ve sonbahar günlerini, şehir dışında geçirerek, rüzgârın ne getirdiğini duymaya çalışarak ve hızlıca taşımaya çalışarak geçirdim! Neredeyse tüm gelirimün üstüne çökerek, pazarlıkta kendi nefesimi tutarak, karşımdakini yüzüne her şeyi söyleyip diretiyordum. Eğer herhangi bir siyasi partiyle alakalı olsaydım ve buraya sırtımı yaslasaydım, eski istihbarat sayesinde gazete de yayınlanabilirdi. Diğer zamanlarda tıpkı bir ağacın tepesi gibi gözlem evinden gözlemleyerek, gelecek herhangi bir kişi için telgraf çekerek veya akşamüstlerinde gökyüzünün tepeme düşmesini beklerken, sanki bir şey yakalayacağımı-şım gibi, gerçi çok bir şey yakaladığım söylenemez ama kudretli bir bilge gibi, yine ben güneşte eriyip gidiyordum. Uzun zaman, çok geniş bir dağıtım bölgesine sahip olmayan bir gazetede muhabirlik yaptım ki editörü yığınla katkımı basmaya hiç yanaşmazdı ve birçok yazarda olduğu gibi benim emeğiminse birçok acısı mevcuttur. Aslında acılarımda tüm emeklerimin ödülüydü.

Seneler boyunca, kar ve yağmur fırtınalarını haber veren kişi ben oldum ve görevimi çok sadık bir şekilde yerine getirdim; eğer otoban dışında kalmıyorsa orman patikalarından geçerek, yolları açık tutabilmek için, dağ geçitlerini her mevsim bağlantısını sağlayarak toplumun ihtiyaçlarını, eksikliklerini gidererek kapatmaya çalıştım.

Şehirdeki yabancı sermayede göz kulak oldum, işine bağlı bir çoban gibi başımı belaya sokup çitlerden

zıplayarak, ahırların uğrak yerler olmayan kuytu köşelerine göz kulak oldum, ki bugün bile Jonas veya Solomon'un özellikle hangi tarlalarda çalıştığını bilmediğim gibi, onlarla hiç işim olmadı. Kurak mevsimlerde solabilecek, kırmızı yabanimersinini, kirazını, ısırgan ağacını, kızılçam ve siyah külü, beyaz üzümü ve sarı menekşeleri suladım.

Kısacası, bunun üzerinde uzun bir süre dikkat ederek(övünmeden söylüyorum) sadık bir şekilde işimi ciddiye aldım, ta ki kasaba sakinleri beni kasaba memuru olmamı sağlayacak listeye almadığı gibi, hizmetsiz maaşlı memuriyet hakkını vererek daha ılımlı bir yetkiye sahip olmamı sağlayana dek.

Bu arada hiç denetlenmemiş olan hesaplarımı, yemin ederim ki büyük bir dürüstlikle tutmaya devam ettim ki hala daha az kabul görürken, az ödenirken ve daha azıyla yetinirken. Yine de, tüm kalbimle kendimi buna adamadım. Çok uzun zaman önce değil, benim muhitimde tanınmış bir avukatın evinde sepet satmaya giden gezgin bir Hintli "Sepet satın almayı ister misiniz?" diye sordu. "Hayır istemiyoruz." cevabını aldı. "Ne!" diye çıkıştı Hintli ve kapıya doğru ilerlerken ekledi "Bizi aç bırakmak mı sizin amacınız?" Beyaz ve zengin komşularına baskarken kendi kendine durdu ve onların sadece savunmalarını savuşturduklarını fark etti ve sanki bir çeşit büyü sayesinde kendi kendine şunu söyledi: 'Bende bu işe gireceğim, sepet dokumak tamda bana göre bir iş.' O sepet yapmaya başladığında, kendine düşeni yaptığı için beyaz adamda üstüne

düşen görevi yaparak, sattığı sepetleri satın alacağını sanıyordu. Daha, diğerleri bazı şeyleri değer bulup satın alabilecekken, ya da en azından sanki satın almaya değer bir şey olduğunu sanabilecek, bu durumun böyle olmadığını kavrayamamıştı. Benim birçok hassas ve özel bir biçimde örülmüş sepetim oldu fakat hiç birini herhangi birinin satın alabileceği değerde göstermeye çalışmadım.

Yine de bu kadar az olmasa da, kendi durumumda, insanların bu sepetleri satın almasına çalışmak yerine, nasıl bunların satın alınması gerekliliğinden sakınabileceğim üzerine çalıştım. Bu, insanın başarıya ulaşabileceği ve övgü alabileceği tek tip bir hayattır. Neden başkalarının harcamaları üstünde bu hayat tipini abartıyoruz ki?

Ahbablık ettiğim vatandaşlar bana adliyede bir oda sunmaya çalıştılar ya da herhangi bir papaz yardımı veya neresi olursa olsun vermek istiyorlardı ama kendimi özellikle ormana adayarak, daha iyi bildiğim yerde buldum. Bir kere iş kurmayı düşündüm fakat her zamanki geliri elde etmeyi beklemektense, sahip olduğumun çok daha az bir bölümünü kullanmak benim için daha çok şey ifade ediyordu. Benim Walden Gölü'ne gidip yaşama amacım samimiyet veya daha ucuz bir hayat değildi, sadece birkaç ufak tefek engel haricinde bazı özel işlerimle muhatap olarak az biraz sağduyu isteyerek kendimi hayattan alıkoyarak bazı şeyleri başarmaktı ve düşündüğünde küçük bir işletme veya iş aptalca görüldüğü kadar acıklı değildir.

Hep kesin ve düzenli iş alışkanlıklarına sahip olmaya çabaladım, zira tüm insanlar için vazgeçilmezdir. Eğer Celestial Empire ile ticaret yapıyorsanız Salem limanı taraflarında çok değerli olmayan ufak bir ev yeterince oturaklı duracaktır. Ülkelerin yerli olarak alt yapısında bulunan, mermer veya çam kerestesi, buz gibi saf yerli ürünleri eğer ülkeler ödemesini yapabiliyorsa kolaylıkla ihraç edebilirsiniz. Bunlar çok iyi girişimler olacaktır. Kişisel olarak tüm detaylarınızı gözden geçirerek, aynı anda hem kaptan hem pilot olarak, hem patron hem de sigortacı olarak, hem satıp hem de satın alarak ve bir yandan hesapları tutarak, alınan tüm postaları okuyarak ve yollanacak tüm mektupları yazarak, gece gündüz ithal edilenleri boşaltarak denetleyen, aynı anda deniz kıyısında olmaya çalışarak, ki genelde tüm zenginlerin mal bıraktığı yer Jersey sahilidir, kendinizin telgrafı olarak, yorulmak nedir bilmeden ufukun tüm çizgisi boyunca çevresini kolaçan edebilecek, kıyı boyunca ona bağlı olan tüm gemileri yöneterek sevkiyata hazır tüm malları yerleştirerek, fahiş ve anlık bir pazarın taleplerine cevap vererek, kendinizi pazarın geliştirdiği tüm kurallardan haberdar edecek biçimde geliştirerek, refah ve barışı her yere taşıyarak ticaretin ve medeniyetin eğilimlerini önceden tahmin ederek, tüm keşfedilen buluşlardan faydalanarak, yeni yollar kullanıp gemicilik hakkında tüm gelişmeleri göz önüne alarak, tüm çizelgelerin çalışarak, resiflerin ve yeni deniz feneri ve şamandıraların yerlerini bilmek kaydıyla, durmaksızın lo-

garitmik cetvellerin onaylanarak, ki bazen en ufak bir yanlış hesaplamayla gemi dostça bir rıhtıma yanaştığını sanıyorken, bir kayaya çarpıp zedelenebilecektir; La Perouse'un hiç anlatılmamış akıbeti budur, evrensel bilim kurallarının hızına yetişmeye çalışarak, tüm zamanların en iyi kaşifleri ve yol bulanların hayatlarını çalışarak, en müthiş maceralarla ve tacirlerle Honno'dan Fenikelilere günümüze kadar, nasıl bir duruş sergilediğini görmek için zaman zaman malların hesabını yapacaksınız. Bir insanın talep ettiği kadar, görevini yaparken, kayıp ve kazanç gibi bazı problemlerde, çıkar, dar zamanlar, tehditler ve her tipte ölçüp ayar alarak evrensel bilginin angaryalarıdır.

Sadece demiryolu ve buz ticareti yapanları hesaba kattığımızda değil, Walden Gölü'nün iş yapmak için iyi bir yer olduğunu düşünmüştüm ki her şeyi ifşa eden politikası nedeniyle iyi olmayacağı düşünüldüğünde yine de hem kuruluş hem de liman olarak iyi bir girişim olacaktı. Neva bataklığında olduğu gibi doldurtmak zorunda kalınmayacaktı ki zaten kullanılacak her yere kazık çakmak zorunluydu. Neva'dan gelen buz ve batıdan gelen rüzgar ve gelgitlerin yarattığı selle St. Petersburg'un dünyadan silinip gideceği söylenir. Her zamanki para kaynağı olmadan bu iş piyasaya girdiğinde, elde edilen tüm girişi göze almak kaçınılmaz bir varsayım olarak öngörülüyordu. Aynı şey giyim içinde söz konusuydu, sorunun pratikte bir tarafına dikkati çektiğimizde, belki de yeni çıkmış şeylere olan aşkımızın tetik-

lediği talepkâr bir tavra kendimizi iterek ve insanın tercihleri göz önüne alındığında, gerçek ihtiyaç yerine, onu temin etmeyi tercih ediyoruz. Kıyafet konusunda biriktirme sorunları yaşayanlar öncelikle, hayati ısıyı korumak için, ikinci olarak toplumdaki yeri, çıplaklığını örtmek için ve ne kadar önemli veya gerekli işleri dolabına yeni kıyafetleri eklemekten tamamlayamayacağını önem sırasına göre hatırlatmak gerekir. Her şeyi birden fazla giymeyen kralar ve kraliçelerle, sadece majestelerine özgü terziler tarafından dikilen elbiselere bakıldığında onlar kendine uyan kıyafeti giymenin rahatlığını bilemezler. Onlar yıkanmış kıyafetleri asmak için kullanılan tahtadan atlardan farksız. Giyen kişinin karakterinin etkileyiciliğini ileten, ta ki üstü başı bir kenara atıp belli bir süre ve sağlıklı görünüşlerini anlayıncaya ve kendi bedenimize olan sorumluluğumuzu koruyana dek, kıyafetlerimiz her geçen gün kendimizle daha da çok özdeşleşmeye başlayacak. Hiçbir insan benim kıyafetteki yama konusunda ne kadar az beklentimin olduğunu anlayabilmiş değil ki zaten bana göre bundan daha büyük bir sıkıntı, tarz sahibi olmak gibi ya da en azından yamasız kıyafet giyinmek gibi, vicdani seslerden daha çok çıkmaktadır. Hatta bir de yırtıkları tamir etmeyerek, kendi tutarsızlığına ihanet ederek belki de en beter kötülüğü kendine yapıyordu. Hatta bazen tanıdıklara şu tarzda testler yapardım: Kim yama takabilir, ya da iki tane mi yoksa sadece dizin üstüne mi yapmalı? Hepsinin tavrına dikkat edildiğinde eğer böyle bir şey yapmak

zorunda kalırlarsa hayatlarını mahvolacağına dikkat çektim. Eğer şehirde topallayarak, kırık bir bacak ve yırtık bir pantolonla yürüseler onlar için daha kolay olurdu. Çoğu kez bir beyefendinin bacağına bir şeyler olabiliirdi, bu onarılabiliirdi; ama eğer buna benzer bir şey onun pantolonunun bacaklarına gelse; işte bu onarılamazdı, bunun için yapılabilecek bir şey yoktu; çünkü onun göz önüne aldığı şey gerçekte neyine saygı duyulduğu değil, neyin saygı gördüğüdür.

Çok değil, kabanları ve pantolonları sayesinde birkaç kişiyi tanıyoruz. Eğer üstü başı dökülen bir kimseyi bir başka vardiyada temiz giydirirseniz bir sonrakinde pek vakit geçmeden insanlardan selam almaya başlayacaktır değil mi? Bir önceki gün bir mısır tarlasından geçiyordum, biraz yaklaşıncı bir şapka ve ceketle çiftliğin sahibini bir kazığın üstünde gördüm. Sanki nasıl desem, son gördüğüm zamanki haliyle karşılaştırıldığında, daha çok dövülmüş gibiydi. Bir köpek duymuştum, kıyafetlerle birlikte sahibinin topraklarına girmeye çalışan tüm yabancılara havlıyor, fakat kıyafet konusunda sıkıntısı olan birine gelince kolaylıkla susturulabiliyordu. Bir adamın, eğer kıyafetlerinden ayrılmak zorunda kalırsa görelî seviyesini nasıl koruyacağı her zaman çok ilginç bir soru olarak kalacaktır. Herhangi bir durumda, en medeni insanın herhangi bir şirkette, hangi saygı duyulan sınıfa ait olduğunu söyleyebilir misiniz? Doğudan batıya tüm dünyadaki maceralı yolculuğu esnasında, Madam Pfeiffer, Rusya'nın

Asya kıyılarına kadar geldiğinde, yolculuk kıyafeti haricinde herhangi bir kıyafete ihtiyaç duymadığını söylerken, onun için “ Şuan uygar ülkede, insanların kıyafetlerine göre yargılandığı bir yerde...” dediğini söylemeliyim. Kuzey Amerika Eyaletleri’nde bile, bu şehirlerde servetin ele geçirdiği yerlerde, sadece donanımın ve kıyafetin belli ettiği durumlarda bile, bunlara sahip olan kişi evrensel saygıya da sahip olan kişi haline gelmiştir. Fakat bu insanlar o kadar çok saygı görmüş ve sayısızca kere o kadar çok ısıtılmışlardır ki, artık ihtiyaçları olan şey onlara bir misyoner yolanıp doğru yolu buldurabilmesidir. Bunun yanında, sanki hiç yapılmıyormuş gibi yapılan kadın elbiseleri düşünüldüğünde en azından, kıyafetler dikişi bize tanıtarak, sonu gelmeyen bir iş olarak da adlandırabiliriz. Eğer yapmaya degecek süresi varsa bir adamın bunu yapmak için yeni bir takıma ihtiyacı yoktur; ona göre sadece yaşlı adam ortalama bir süre geçtikten sonra tozlu tavan arasına kaldırır bu tip işleri. Yaşlı ayakkabılar, bir kahramanın cüzdanından daha çok emek harcamıştır – ki bir kahramanın cüzdanı var mıdır o da tartışılır – yalın ayaklar ayakkabılardan daha yaşlıdır ve onlara her şeyi yaptırabilir. Yalnızca suareler ve meşru balolar için yeni kıyafetler alınır ve bunun sıklığı adamın kendi içindeyken değişme sıklığıyla aynıdır. Fakat ama benim ceketim ve pantolonlarım, şapkam ve ayakkabılarım Tanrı’ya ibadet edebilmem için uygun mu yoksa değil mi? Kim kendi eski kıyafetlerini, eski kabanını, gerçekten çıkartıp, ham maddesine

dönüştürerek, sanki bir hayır işi borcuymuşçasına değil de, sanki daha fakir bir çocuğun daha da fakir bir çocuğa vereceğini, ya da zengin desek daha iyi olur, düşünürsek kim daha azla yetinemez ki? Ben diyorum ki, yeni kıyafetler zorunluluğunu getiren tüm şirketlerden kaçının, ya da kıyafetlerin yeni kullanıcıları olmayı tercih etmeyin. Eğer yeni bir adam değilseniz, size uygun kıyafetleri nasıl bulabilirsiniz ki? Tüm insanlar onunla ne yapılacağı yerine, bir şey olmayı ya da bir şey yapabilmeyi tercih eder. Belki de hiç yeni bir kıyafet temin etmeye gerek yoktur, eski olan, ne kadar pis ve yırtılmış dahi olsa, ta ki bir şekilde yelken alarak ve kurumsallaşarak yaşamaya mahkûm oldukça, yeni insanı eskinin içinde gördükçe, bu sanki eski şişeler içinde yeni bir şarabı muhafaza etmeye çalışmak gibi bir şeydir. Tüy değiştirdiğimiz bu dönem, sanki kümes hayvanları gibi, hayatlarımızdaki krizlerden biri olsa gerek. Ahmak insan ise vakit geçirmek için yapayalnız bir kenara çekilerek bir gölet kenarına yerleşir. Bu şekilde, yılan kendi derisini değiştirirken ve tırtıl onu sıcak tutan çuvalından kurtulurken, içimizden çıkan bir endüstri ve yaygınlaşmayla birlikte; kıyafetler sadece yaşam kargaşası ve içimizdeki derinin döküntülerinden başka bir amaçla üretilmez. Eğer öyle olmasaydı, yanlış renklerin altında yelken açarak, kaçınılmaz bir şekilde, sanki insanoglunun sadece kendi seçimi nedeniyle en sonunda işten atılmasına neden olurdu.

Sanki dışarıdan başka herhangi bir etki görmeden, kendiliğinden büyüyen bitkiler gibi, üst üste kıyafetler giyiniyoruz. Hayatlarımızdan hiçbir payı olmayan, yanlış bir deri tabakası gibi hayali ve incecik kıyafetler üretiyoruz ki sadece vücudumuzun dış tabakası için ve ölümcül bir yara oluşmadan kolaylıkla çıkartılabilir, daha ince kıyafetlerimiz ise sık sık giydiğimiz ve hücrel veya korteksteki zarı göz önüne alarak, bizim kıyafetlerimiz sadece ağaç kabuğunun içi veya gerçekten ağaç kabuğu, düşünüldüğünde ne kadar etrafını sarıp sarmaladığınızda ve insanı ne kadar ortadan kaldırmaya çalışırsanız çalışın ortadan kaldıramazsınız. Giydiğimiz üste denk gelecek biçimde tüm türlerin mevsimlere göre bir şey giyindiğine inanıyorum. Şehir bir düşman tarafından ele geçirildiğinde, sanki bir filozof gibi herhangi bir endişe taşımaksızın elleri bomboş bir şekilde, çok hazırlık ve pratik bir şekilde çıkıp gidebilmesi ve karanlıkta ona bir el değdiğinde örtülü olması çok arzulanabilir bir durumdur. Birçok amaçla kullanılabilecek kalın bir giysi, aynısının ince olanının üç tanesi kadar iyiyken ve fiyatları alıcılara çok rahat uyabilecek şekilde satılan ucuz kıyafetler dururken; kalın bir kaban beş dolara alınabilecekken, senelerce dayanabilecek pantolonlar iki dolar-ken, sığır derisi botların bir dolara satıldığını, hasır şapkaların çeyrek dolar olduğu düşünüldüğünde ve kışlık şapkanın altmış iki buçuk olduğu yerde, ya da evde daha bir şekilde sembolik bir maliyete üretilebileceği düşünüldüğünde ve bu şekilde fakirce ör-

tündüğünde, zaten bu kazancıyla, bilge bir adamın bu kişiye hürmet etmesi beklenebilir mi?

Terzime kendine has bir tarzı olan klasik tipte bir kıyafet istediğimi söyleyince bana ciddi bir şekilde “Artık onlardan yapmıyorlar” diyerek ve “onlar” kısmını vurgulamadan cümlesini bitirdi ve sanki kaderden kaynaklanan ve şahsi olmayan bir şeymişçesine sadece söylediğim şeyin ne kadar bayağı olduğuna inandığı için istediğim şeyi almakta çok zorlandım. Kehanetmişçesine söylenen bu cümleyi duyduğumda, bir anlığına tüm kelimeleri teker teker vurgulayarak düşündüğümde belki “onlar” kelimesinin akrabalık seviyesini anlayabileceğimi umarak beni neden bu otoritenin bu kadar yakından etkilediğini fark ederek; en sonunda, bende onunla aynı doğrultuda esrarengizliğini koruyacak olan bir cevaba, daha fazla “onlar”ı vurgulamadan eğilim duyduğumu fark ettim “Evet doğru, son zamanlarda yapmıyorlar, ama şimdi yapılıyor.”

Sanki omuzlarıma kabanı çakmak için ölçüm yaparken, neye yararı vardı ki sanki karakterimin ölçüsünü almaya çalışıyormuşçasına konuşurken sadece omzumun ölçüsünü alsaydı? Biz lütufla ya da zahmetlere değil, modaya tapıyoruz. Moda tüm otoritesiyle, dönüyor, dolaşüyor, kesiyor. Baş maymun Paris’te bir gezi şapkası takıyor ve Amerika’daki tüm maymunlar aynısını yapıyor. Bazen hiçbir şeyin insanın dürüst ve basit amaçlarıyla yapılmadığını düşünerek umutsuzluğa kapılıyorum. Öncelikle çok güçlü bir basını atlatarak, eski kavramların onlar

sayesinde suyunu çıkartmak için, böylece kendi ayakları üzerinde durmak zorunda kalmayacaklardır ve her zaman şirkette kafasından bir kurtçuk yumurtlayan ve kimsenin bunun ne zaman olduğunu bilmediği bir durumda, hiçbir ateşinde bu gibi şeyleri öldürebileceğini sanmayınız, bu şekilde o kişi işini kaybeder. Bunlara rağmen, birkaç Mısırlı'nın tohumlarının mumyalar sayesinde hiç unutulmayacağını belirtmek isterim. Bütün olarak baktığımızda, bir sanat dalının haysiyetiyle yükseltilerek ya da giyimle bir ülke geçindirilemez. Günümüzde giyecek olarak ne alabileceğini düşünerek insan değişim yaşıyor. Kazazede denizciler gibi, kıyıda ne bulurlarsa cebe indirerek, zaman veya mekân ne olursa olsun, çok az bir mesafe koyarak insanların birbirlerinin suratlarına sahte gülücüklerle oyunlar oynamasına neden oluyor. Her yeni nesil eski moda ve kurallara gülüyor fakat muhafazakâr bir şekilde yeni şeyleri takip ediyor. Sanki Yamyam adasının kralı ya da kraliçesi gibi, sekizinci Henry'nin, Kraliçe Elizabeth'in kostümlerine seyirci kalarak eğleniyoruz. Bu adamların kıyafetleri çok gülünç ya da acınası haldedir. En doğrusu, bu tip herhangi bir insanın kostümüne odaklanıldığında, kahkahayı dizginlemek için sadece ciddi bir şekilde dikkatle inceleyerek ve samimi bir hayat sürüyormuşçasına davranmaktır. İşte bu duruma hitap edecek ve böyle bir bağımlılığa Harlequin'in tutulmasına yol açacaktır. Bir askere top mermisi çarptığında, şarapnel parçalarının rengi mora bürünür. Bugün yeni neslin ge-

rektirdiği Şeyi, ancak kadın ve erkeğin çocuksu ve yabani zevklerinin ne kadar çok yola sokacağını kaç kere kaleydoskop ile sallayarak ve göz kıсарak bu kendine özgü yeni türü keŐfedebilir. Üreticiler bu zevklerin sadece kapris olduğunu öğrendi. İki model arasındaki farklılıklara bakıldığında, biri çabucak satılırken, diğeri rafta durur ve aradan bir mevsim deđiŐtiđinde moda haline gelir. Karşılaştırıldığında, dövme yaptırmak bahsedildiği gibi korkunç bir alışkanlık değildir. Boya sadece derinin altına geçiyor ve deđiŐtirilemiyor diye barbarca olduğu kanısına kapılmamak gerekir. İnsanın en iyisini alabilmesi için oluşturulmuş en iyi imalathane sistemine sahip olduğumuza inanıyorum. Dağıtıcıların ve bu koşulları sağlayanların durumları her geçen gün İngilizlere daha çok benzer oldu ve esas amaçlarının iyi ve dürüstçe örtülmesi değil, kurumların zenginleŐtirilmesi olduğunu anlamamla birlikte kimsenin bu durumu sorgulamadığı da bariz ortadadır. Bu uzun koşuda insan ancak eğilimi olduğu yere toslar. Bu nedenle, daha yüksek beklentilere eğim duyduklarında anında kaybederler.

Barınak için düşünüldüğünde, hayatı olarak ne kadar gerekli olduğunu reddetmeyerek, fakat buradan daha soğuk ülkelerde insanların daha uzun süren kış mevsiminde onsuzda yapabildiği görülmüştür. Samuel Laing diyor ki “Laponyalı kendi cildinden oluŐturduđu elbisesiyle ve deriden çantasıyla kafasının ve omuzlarının üstünde taşıdığı, her gece karın üzerinde uyuyacaktır... Öyle bir soğuk düşünün ki,

herhangi bir yünden kıyafet dahi soğuktan ve hayat-
tan koparılmayı engelleyemeyeceği tipte” Nitekim
onları uyur halde görmüştür. Ve buna rağmen ek-
lemeye devam etti “Diğer insanlardan daha güçlü
değiller.” Ama muhtemelen, insan bir evdeki elve-
rişli tarafları keşfetmeden yaşayamazdı, evin içindeki
rahatlıklar ki bunlar ailenin sunduğu tatmin edici
özellikleri evin kendisine tercih edebileceğimiz şey-
lerdir ve zaten güneş şemsiyesi haricinde düşünül-
düğünde, başlıca yağmurlu ve kış mevsimleriyle
ilgilendirebilecek evler hem nadir hem de kısmi
olarak düşünülebilir, zaten bunun dışında ev gerek-
sizdir. Bizim iklimimiz için düşünürsek, yazları,
sadece geceleri korunmak için kullanılırdı. Hint
gazetelerinden birinde mart gününün sembolü ola-
rak bir Kızılderili çadırı kullanılıyordu ve kesilmesi
veya boyanması nedeniyle ortaya çıkan sürtüşme ve
ağaçtan kamp kurmaları her şeyi ortaya koymakta-
dır. İnsan sanıldığıının aksine o kadar çakı gibi ya da
dirençli değildir fakat kendine uyacak şekilde kendi-
ni evrenden ayıracak bir duvar ve dünyasını daralta-
cak bir şey aramak zorundadır. En başta yalınaya-
ğıyla ve doğadaydı; fakat güneş ışığının ısıttığı za-
manlar boyunca sıcak havanın verdiği huzur onun
için yeterli gelse de, eğer kendine uygun kıyafeti ve
bununla birlikte barınmak için bir evi yoksa yağ-
murlu ve soğuk havalar geldiğinde, kavurucu güneş-
ten geriye hiçbir şey kalmadığında, filizlenen şeyler
donmaya başlar. İnsan önce bir yuva, ısıtıcı bir yer
ya da rahatlatıcı, öncelikle ısıtan, daha sonra ise

düşk nl klerinin daha da ısıtıcı olanlarını arar. İnsan türünün başlangıç noktasından itibaren bakıldığında, hayal edersek, barınabilmek için bir kayanın içinde ölümcül bir şekilde sürünerek ve oyuk açarak bazı girişimlerde bulunulmuştur. Her  ocuk tekrar tekrar belli bir ölçüde, hava soğuk ya da ıslak bile olsa dışarıda olmaya bayılır. Olmadı evde oyun oynar, aynı at gibi, sanki içgüdüleriyle hareket ediyor-muşçasına davranır. Gençliğinde şekilli kayalara ya da herhangi bir tipte mağaraya benzeyen yerlere duyduğu ilgiyi neden kimse hatırlamıyor? Bu bizim en doğal tarafımıza duyduğumuz özlemdir, içimizde galip gelmiş atalarımızdan bize geçmiş etrafımızdaki herhangi biri gibi. Mağaradan palmiye ağaçlarının yapraklarının köklerine, barakalar ve ağaç dallarına, sıkıştırılmış keten dokuma,  imen ve samandan yapılmış, tabelalardan doğramalara ve taştan kiremitte. En azından açık hava da nasıl yaşanılacağına dair bir fıkrimiz var ve hayatlarımızı sandığımızdan daha çok evine bağlı şekilde sürdürüyoruz. Tarladan ocağa kadar muhteşem bir uzaklık söz konusudur. Eğer gecelerimizi ve g nd zlerimizi bizim ve ilahi vücutlar arasındaki engelleri bir şair çok fazla çatı altından hitap etmeseydi veya ilahi hayatları bu kadar uzun süre incelemeseydik daha çok dışarıda vakit ge irebilirdik. Kuşlar mağaralarda  tmez, güvercinlerde aynı şekilde kendi masumiyetlerini yuvalarında devam ettiremez. Bu şekilde, eğer biri yaşanılacak bir ev kurmayı tasarlıyorsa, bu onu bir uzakta olsa Yankee zek sında, her şey bittikten sonra

senelerce dayanabilecek bir çalışma evi, herhangi bir tahmin yürütmeksizin, bir müze, bir yaşlı evi, bir hapishane, ya da bunun yerine bir anıtkabir dikilmiş olacaktır. Öncelikle sadece üstünkörü bir barınağın göz önüne bulundurmanın gerekliliğini düşünmek yeterli Penobshot Hintleri'nde gördüğüm kadarıyla, bu şehirde, pamuktan yerlerde yaşayanlar ayak derinliğinde kar varken, aslında onlar karın daha derininde olsalar ve sadece rüzgârı engellese daha doğru şeyler peşindeyken, beni bu soru şimdikinden daha çok sıkardı fakat nasıl olduysa bir şekilde duygusuzlaştım, demir yolunda çok geniş bir kutu görmüş-tüm, altı metre uzunluğunda, üç metre genişliğinde, geceleri çalışanların eşyalarını kilitlediği ve bana önerildiğine göre bunu itebilecek her erkek bir dolar alıyormuş ve nefes alabilmesi için üstünde matkapla açılmış bir delik sayesinde içine girip yağmur yağdığında ve geceleri kapağı kapatıp aşkı ve ruhu için özgürlüğüne sahip çıkarmış. Bunlar küçümsenen veya en beter alternatifler nedeniyle ortaya çıkmamıştır. Ne kadar oturmak isterseniz oturup çıkarsınız, sonrasında ise ne ev sahibi ne de evi kiralayan sizin peşinizden kira için koşturup durmaz. Aynı bu kutuda olduğu gibi hiç değilse soğuktan donarak değilse de, birçok insan sırf daha lüks ve geniş bir kutu için ölümüne para için taciz edilmiştir. Ve şu anda şaka yapmaktan çok uzak olduğumu belirtmeliyim. Ekonomi düşüncesizce davranılmaya hazırlıklı ve bunu olduğu gibi kabul edecek bir konudur fakat henüz daha istekli bir biçimde kabul edilmiş

değildir. Kaba ve sert bir tür olan insanlığa rahat bir ev, genelde kapılar dışında yaşayanlar için, bir zamanlar evini ellerinin altındaki doğayla döşeyenler vardı. 1674'te Kızılderililerin Massachusetts Kolonisi'ne baş komiserlik yaptığı dönemde Gookin "Evlerin en güzelleri ağaç kabuğuyla sıcak ve sıkı bir şekilde kaplanmış ve temizce muhafaza ediliyordu, bazı mevsimlerde ağaçların öz suyu vücutlarından akıp giderdi ve ağaçlar yeşerdiğinde kerestenin suyla ağırlaşmasından faydalanarak ızgaralık malzemeye dönüşürlerdi... En kötüler ise kamışlarla çevrili bir şekilde sıkı ve sıcak dururdu fakat diğeri gibi olmazdı... Gördüklerimin bazıları altmış ya da yüz metre uzunluğunda ve otuz metre genişliğindeydi... Sık sık çadırlarına misafir olurdum ve en sıcak İngiliz evleri kadar sıcak ve davetkâr bulurdum" diye yazmıştı. Çeşit çeşit malzeme aracılığıyla çok iyi dövülmüş ve çakılmış bir paspasla ve buna ek olarak halı döşeyerek astarlanmış bir ev zeminine sahip olduklarını belirtmişti. Kızılderililer rüzgârın etkisini düzenlemek ve bastırabilmek amacıyla tüm çatıyı iplerle ve kirişlerle oluşturulmuş bir paspas yayarak oluştururlardı. Bu tarz bir Kızılderili çadırı bir ya da iki günde inşa ediliyor, birkaç saatte yerleştiriliyor ve her ailenin böylece bir adet çadırı ya da dairesi oluyordu.

Bayağı ve basit isteklerini yeterli gelebilecek, yabani hayata uygun yaşayan tüm aileler en iyisi olmasa da, yeterince iyi bir barınağa sahip olarak, fakat buna bağlı olarak şunları da söylemeliyim ki, nasıl kuşların

yuvaları varsa, tilkilerin kendi mağaraları ve yabani-lerde kendi çadırlarında kalıyorsa, modern uygar toplumlarda ailenin sadece yarısının sahip olduğu bir barınağı vardır. Özellikle medeniyet galip geldiği, büyük şehirlerde bir barınağa sahip olanlar bütüne oranla çok az bir bölümünün barınağa sahip olduğu görülür. Geriye kalanlar dıştan görünen bu giysinin senelik vergisini ödeyerek, eskiden bir köy dolusu Kızılderili çadırı alabilecek durumdayken, şimdi onların fakir kalmasına olabildiğince yardım edebildiği kadar yardım ediyor. Burada sahip olmakla ödünç almak arasındaki karşılaştırmada kötü tarafları üzerinde ısrarcı davranmıyorum, fakat yabani olan taraf, ederi çok düşük olduğu için sahip olabildiği yerde, medeni olan ve genellikle kiralyor çünkü bunu karşılamaya gücü yetmediği gibi bir de üstelik bu koşuda kiralamaktan daha iyi başka bir tercihi de kalmamış oluyor. Ama, sadece bu vergiyi ödeyerek bile, fakir ve medenileşmiş insan, yabani olanınkiyle karşılaştırıldığında saray olabilecek ikametgahını güvence altına almış oluyor. Yirmi beş ile yüz dolar arası değişen senelik kira (bunlar tüm ülkedeki oranlardır) yüzyıllardır yaşanan gelişmelerden faydalanmasına, geniş dairelere sahip olabilmesine, temiz boya ve duvar kâğıdından faydalanmasına, taştan bir şömineye sahip olarak, bakırdan pompaya, yaylı bir kilit ve ferah bir kilere ve tabii ki daha başka şeyler. Fakat nasıl oluyor da aslında zengin taraf kadar kazanmamasına rağmen yabani taraf, genelde fakir medeni insan kadar hayattan zevk alabiliyor? Eğer

ki insanın medenileştikçe gerçekten avantajı olarak iddia edilirse – ve ancak akıllı kimse kendi avantajlarını kullanarak kendini geliştirir – daha da pahallaştırmadan daha ucuz hale getirebileceği gösterilmelidir ve anında veya bu uzun hayat koşturmacasının da bunun ederi hayat olarak adlandıracağım şeyin zorunlu olarak değiştirilmesiyle sağlanabilecektir. Bu çevrede ortalama bir ev beklide sekiz yüz dolar eder ve böyle bir parayı ödeyebilmek demek on ile on beş sene arası bir işçilik hayatı gerektirir, hatta aile gibi bir yükümlülüğü olmasa bile – her adamın tahmini parasal iş gücünü günlük aşağı yukarı bir dolardan hesaplarsak – hayatının yarısından fazlasını sadece çadır elde etmek için harcamak zorundadır. Eğer bunun yerine kira ödemeye zorunlu bırakırsak, kuşkulu bir şekilde daha çok şeytanın işine yarayacak bir seçim olacaktır. Acaba bu koşullarda bir yabani kendi çadırını, saraya bile değişir miydi? Tahmin edersiniz ki, gereksiz malların kazandıracağı paraların aslında ileride çok önemli bir avantajı göz ardı ettiğimi düşünebilir ve şimdiye dek insanı ilgilendiren cenaze masraflarını ödemek başlıca sebep olarak gösterilebilir. Ama belki de insan kendini gömmeye ihtiyaç duymuyordur. Hiç değilse, bu medeni ve yabani insan arasındaki önemli ayrım yapabilmek için önemli bir noktaya değiniyordur. Ve şüphesiz ki, bireyin hayatına büyük ölçüde burununu sokarak, onu kendi türüne göre muhafaza edebilmek ve mükemmelleştirmek için, medenileşmiş insanın hayatını kurumsallaştırarak, bizim üze-

rimizde çıkar amaçlı birçok planları vardır. Fakat göstermek istediğim şey, günümüzde elde edeceğimiz şeyler için bu avantajı feda etmek yerine, bu kadar çok kötü şeyi çekmeden tüm avantaja neden sahip olmayalım ki? Eski sen, fakir sen, hep seninle birlikte olsun ya da olmasın, babaları ekşi üzüm yedi diye mi çocuğun dişleri bu kadar keskin olsun demek ne anlama gelir?

“Yaşadığım sürece, der Tanrı efendi, bu atasözü İsrail’de kullanamazsınız,

Bakın tüm ruhlar bana aittir, babanın ruhu benim olduğu gibi, aynı zamanda çocuğununki de benimdir: günah işleyenin ruhu dahi ölmelidir.”

Kendi komşularımı göz önüne aldığım da, Concord çiftçileri, diğer sınıflarla karşılaştırıldığında en azından diğer sınıflar kadar iyi oldukları söylenebilir, yirmi, otuz veya kırk yıl boyunca emek vermiş, hatta neredeyse kendi çiftliği haline gelmiş ki genelde bu çiftliklerde babadan kalmaz, ya da bir şekilde ödünç alınmış parayla – görmemiz gereken bir diğer önemli nokta ise bu emeğin üçte biri bu evlerin ederine eşittir – fakat genel olarak baktığımızda daha onlara bile para ödememişlerdir. Bazen çiftliğin değerini aşan aşırı sorumluluk söz konusu olduğu doğrudur ki bu şekilde çiftlik en büyük yükümlülük haline gelir ve onun söylediğine göre adam yine de bu mirasa konarak sanki onunla yakından tanışıklığı varmışçasına yakınlık kurar. Vergi memuruna başvuruda, herhangi bir borca girmeden temizce kendi çiftliğine sahip olan tek bir tane bile

insan ismi veremediğini öğrendiğimde şaşkına dönmüştüm. Eğer bu çiftliklerin ve toprak parçalarının geçmişini bilmek isterseniz, bankaya danışarak neleri ipotek ettirdiklerini öğrenebilirsiniz. Kendi çiftliği için kendi emeğiyle para ödemiş adam sayısı o kadar az ki çevresindeki her komşu onu parmakla gösterebilir. Yanılmıyorsam Concord'da sadece üç kişi var. Ticaret yapan tacirlere denildiğine göre, çok büyük bir çoğunluk, yüzde doksan yedisi gerçek çiftçi olabilmek konusunda kaybediyor. Tacirlerin görüşüne göre, yine de, bir tanesinin mütemadiyen söylediği şeye göre, başarısızlıkların en önemli kısmı gerçekten parasal başarısızlıklar değil, ama verdikleri sözleri yerine getirmekteki başarısızlıklar oluşturur, çünkü aslına bakıldığında ahlaki yönden karakterin ortadan kalkmasına neden olur ve bu gibi insanlarda bu hareket çok uygunsuz kalır. Fakat bu söz konusu olan şeyin daha kötü bir yüzü vardır, önerileri bir kenara bırakırsak, beklide diğer üç kişide ruhlarını kurtarabilmiş degillerdir ama şans eseri olarak iflas edenlerin en kötü tarafı dürüstçe iflas etmektir. İflas ve inkâr, uygarlığımızı sıçrama tahtası olarak kullandıran iki öğe haline geldi ki yabaniler hiç değişmeyecek olan kıtlık yaftasına mecbur bırakılırken diğer taraftan medeniyet Britanya kontluğuna dönüşerek evrim geçirmiştir. Yine de tarımsal makine konusunda ortaklarının sayısı devamlılığını sürdürdüğü sürece, Middlesex Cemiyeti senelik başarısı sayesinde bu konunun dışında tutulabilir. Aslında çiftçi problemin kendisinden daha karışık olan "hayat

geçimini sağlama” problemini çözümlmek için ortaya koyduğu yol daha da işleri zorlaştırıyor. Ucu ucuna kendi kendine tahminde bulunuyor. Mükemmel becerisi ile birlikte sadece rahatlığını ve bağımsızlığını yakalamak için kendi elleriyle kendine saçtan bir tuzak kuruyor ve daha sonra geriye döndüğü anda kendi ayağı tuzağa takılıyor. İşte fakir olmasının arkasındaki neden bu ve buna benzer bir nedenden dolayı etrafımız lüksle çevrilmiş olsa da hepimiz binlerce yabancı şeye duyduğumuz saygıdan dolayı bizlerde fakiriz. Chopman’ın şarkısında olduğu gibi “Yanlış adamların toplumu – dünyevi büyüklük, Tüm eşsiz rahatlıklarımız havaya karışıp seyreliyor.”

Ve çiftçi kendine ev aldığında, ev ona sahip olduğu için daha da zenginleşmesi gereken yerde, bu yüzden daha da fakirleşiyor. Momus’un teşviki sayesinde bunun geçerli bir itiraz olduğunu ve Minerva’ya karşı çıkarak hareket edemez halde olması demek, kötü bir çevreden de kaçınılabılır anlamına da geliyor olabilir” ve hala dahi teşvik ederek, içinde yerleşmek yerine aslında sürekli bu hantal malın içine kendimizi sık sık hapsetmeyi tercih ediyoruz ve kendi aşağılık taraflarımızdan kendimizi uzak tutmak amacıyla kötü bir çevreden kaçınıyoruz. En azından bir ya da iki ailenin bu şehirde, neredeyse bir nesil, sınırdaki evlerini satın bir köye yerleşmek istiyor fakat bir türlü başaramıyor, bu nedenle ancak ölüm onları özgür kılabilir.

İmtiyazlı çoğunluk, tüm gelişmelerle birlikte, isterse hem kiralayabilecek hem de satın alabilecek güçte uzun süre dayanabilir. Medeniyet evlerimizi geliştirirken, aynı oranda içinde oturan insanları da eşit miktarda geliştirebilirdi. Saraylar ortaya koydu fakat asil ve öncü insanı yaratamadı. Ve eğer medeni adamın uğraşları yabancı olandan da onurlu olmadığına göre, hayatının büyük bir kısmı da iş sahibi olduğu düşünüldüğünde ve sadece genel ihtiyaç ve isteklerine sahip olduğunda neden bir önceki hayatına göre daha iyi bir yaşam sürmesin? Peki, ama fakir azınlık nasıl hayatını sürdürüyor? Belki de dışarıdan görüldüğü kadarıyla aynı orantıda bir yabani-den daha üstün bir seviyede görüldüğü gibi diğerleri onun arkasında alçalıyor. Bir sınıfın lüksleri diğerinin yoksulluğuna eşit güçte karşı koyuyor. Bir taraf saray; başka bir taraf ise düşkünler evi ve “sessiz fakir”. Firavunlar için mezar olması amaçlanan piramitleri yapan on binlerce insan sarımsakla beslenmiş ve hiç insancıl bir şekilde görülebilmek şansları olmamıştı. Bir ihtimal sarayın kornişlerini yapan duvar ustasının sadece geceleri, Kızıldere’lilerininki kadar iyi olmasa da, barınağı haline geliyordu. Yabancılar kadar düşük seviyede yaşayanların sayısının az olması varsayarak, bir ülkede genel geçer bir uygarlık göstergesidir diyerek hata ediyoruz. Ben bozulmuş fakirden bahsediyorum, şimdinin bozulmuş zenginlerinden değil. Bunu bilmek için tüm demiryollarının sınırında bulunan gecekondu'lara bakmak yeterli, buda uygarlığın son gelişmesidir; günlük

yürüyüşlerimde gördüğüm kadarıyla insanların domuz ahırlarında yaşadıklarını, hem kışın, hem de kapı açık bir halde, sadece ışık hatırına, herhangi bir manzara olmaksızın, pek hayal edilemeyecek şekilde, odun yığınları arasında ve genç ya da yaşlı tümünün soğuk ve sefaletten dolayı cılız bir vücudu ve de tüm uzuvlarının ve yeteneklerinin bu yüzden engellendiğini gördüm. Bu yüzden, çalışan işçinin sınıfına göre insanlara farklı gözle bakmak bu nesil için kesinlikle tamamlanmış ve başarılmıştır. Bunun gibi, en iyisinden en kötüsüne kadar her ölçüde, İngiltere’de faaliyet gösteren her kuruluşun durumuna bakıldığında, dünyadaki en muhteşem çalışma yeri olduğu görülür. Ya da size İrlanda’dan bahsedebilirim, haritada en beyaz ve aydın noktalardan biri olarak işaretlenmiştir. Fakat fiziksel koşullara bakıldığında, İrlandalıyla Kuzey Amerikalı Kızılderililer ya da Güney Denizi Ada sakinleri ya da uygar insanın onun bozulmasına neden olmadan önceki yabani insan birbiriyle çelişir. Yine de insanlara hükmedenlerin, uygar hükümdarlara oranla ortalama zekâya sahip olduklarına dair hiçbir şüphem yok. Medeniyeti oluşturacak şeyin tek koşulunun sefalet olduğu işte bunun kanıtıdır. Şimdi zorlukla Güney Eyaletlerinde bu ülkeden hammadde ihraç eden işçilerin, tüm güneyin ürettiği asıl hammadde olduğunu söyleyebilirim. Ama kendimi tutabilmek için onların ılımlı koşullarını hatırlatıyorum. Çoğu insan tüm hayatı boyunca, evin nasıl bir şey olduğunu düşünmeden dünyaya gelir ve kendini ortaya

koyar, ki aslında çoğu komşusu gibi oda bir eve ihtiyacı olduğu düşüncesine kapılıp gereksizce fakirlik çeker. Herhangi biri, bir terzi elinden çıkma bir palmiye şapkası veya dağ sıçanı derisinden bir kaban giysin, sanki çok zor zamanlar geçiriyormuşçasına, o tacı giyemediği için dert yanıp durur! Bir insanın almaya gücünün yetmemesi kaydıyla, hala sahip olduğumuz evlerden daha rahat ve lüks evlere sahip olma şansımız var. Daha çok şeye sahip olmak üzerine çalışmaktansa neden zaman zaman daha azıyla memnun olamıyoruz?

Saygın vatandaş ciddiyetle, kaidelere ve örnekler sayesinde genç insanın ihtiyaç fazlası parlak ayakkalılara, şemsiyelere ve boş misafirler için boş misafir odalarına olan ihtiyacını ölmeden önce öğretmek mi gerekli? Neden bizim eşyalarımızda Araplarınki ya da Kızılderililerininki kadar basit olamıyor? Sanki cennetten gelen Mesihler gibi tanrılaştırdığımız, insana gelen ilahi taşıyıcılar, türümüzün iyilikseverlerini düşündüğümüzde, beraberlerinde getirdikleri herhangi bir abartılık ya da aşırıya kaçan moda olmuş eşyalar göremiyorum. Ya da eğer Araplara göre hem entelektüel hem de ahlaki açıdan üstün olduğumuzu düşünerek buna izin(tekil olarak) veriyorsak daha karışık mobilyalar için vermek gerekir. Ve evlerimiz tüm bunlarla darmadağın ve kirli haldeyken, iyi bir ev hanımı bunların hepsini tuz deliğinden süpürüp atarak sabaha hiçbir şeyi tamamlanmamış halde bırakmaz. Sabah işi! Seher vaktinin kızarıklığı ve tanın müziği ile birlikte bir insanın bu

dünyada ne gibi bir işi olabilir ki? Masamda üç parça kireç taşı vardı, kafamda hala hiç tozlanmamış eşyalar canlanıyorken, onlar her gün git gide daha çok tozlanıyordu ve bende tiksinierek onları camdan dışarıya attım. Öyleyse, ben nasıl dayalı düşeli bir eve sahip olacağım? Bozuk ve parçalanmamış olduğu sürece, temiz havada otların toz tutmadığını varsayarak oturmayı tercih ederim. Çok özenle takip edilecek olan modayı oluşturan için bu bir lükstür ve sadece çarçur edilmiştir. En iyi evlerde konaklamış olan zengin, kısa zamanda, hancılar ona Sardapalus diye açıklar, eğer kendini onların zarif acımalarına teslim ederse yakında tamamen hadım edileceğini keşfeder. Bize göre lüksten çok daha güvenli ve uygun kaçan demiryolu arabasının, divanlarıyla, Osmanlılara, güneş gözlükleriyle ve yüzlerce oryantal şeyle, bizimle batıya götürdüğümüz, kadınlar ve kadını Çin İmparatorluğu'nun icat ettikleriyle ki Jonathan'ın isimlerini bile duymaktan utandığı, beraber bizi modern bir çizim odasına sahip olmaktan daha iyisine layık görmediklerini düşünmekteydim. Kadife bir yastıkla taçlandırmak yerine, sadece benim problemim olacak bir balkabağı üstünde oturmayı yeğlerim. Tüm yol boyunca sıtma kokusu alacağım ve gezeceğim. Süslü bir arabayla cennete gideceğime özgür dolaşma hakkımı kullanarak dünyada öküz arabası sürmeyi yeğlerim. Tüm basitliğiyle ve çıplaklığıyla ilkel çağlarda en azından bunu ima ederdi fakat yinede doğada gelip geçici bir konuk gözüyle bakılıyordu. Yemekle ve

uykuyla tazelendiğinde yolculuğunu yeniden tasar-
lardı. Sanki dünya bir çadırılmışçasına yaşam sürmeye
başladı ya da her ikisini birden düşünürsek vadilere
dış geçirip ya da düzlükleri geçerek veya dağların
zirvesine çıkarak. Ama bak! İnsan kendi araçları için
bir araç haline geldi. Acıktığında bağımsız bir şekil-
de meyve koparan insan çiftçi ve bir ağacın altında
barınmaya çalışan insansa kapıcı oldu. Şimdi sadece
geceleeri kamp kuruyoruz, dünyaya yerleştik ve cen-
neti unuttuk. Hristiyanlığı sadece daha gelişmiş
şekilde tarım için seçtik. Bu dünya için önce aile evi,
sonra ise aile mezarı alacak bir şey inşa ettik. En iyi
sanat eserleri insanın kendini bu durumdan kurtar-
ma mücadelesini dışa vurduğu durumlarda ortaya
çıkıştır fakat bizim sanatımız sadece daha aciz
durumu rahat, daha tepedeki durumun ise unutul-
muş hale gelmesine neden olmuştur. Bu köyde hiç
kimsenin buna herhangi bir önem vermediği düşü-
nülürse, hayatlarımız, evlerimiz, caddelerimiz ve
bizim için kaliteli sanat yapabileceği bir yer yok. Ne
bir tablo asılacak çivimiz, ne de bir kahramanın ya
da azizin büstünü koyacak kaidemiz var. Evlerimi-
zin nasıl inşa edildiğini ve nasıl ödendiğini, ya da
ödenmediğini, içindeki ekonominin nasıl sürdürül-
düğünü ve ayarlandığını göz önüne aldığımızda,
zemin ziyaret edene, şöminenin üstündeki ıvır zıvırı
hayranlıkla incelerken, ardiyenin altındaki gerçek ve
sert dünyevi temeli hissettiremeyeceğini anlıyorum.
Dillendirilmiş zenginliği ve balıklama atlanılan ısı-
marlanmış bu hayat biçimini düşündüğümde, dikka-

tim daha çok o mucizevî atlayışa odaklandığı için, en müthiş gerçek atlayışı hatırlıyorum, sadece insan kaslarından faydalanarak, kayıtlara geçen, bazı göçebe Arapların çok kolayca yerden yirmi beş metrelik bir atlayışı başardıklarını anımsıyor ve süslenilen güzel sanatları anlayamadığım gibi, tüm bu hayat biçimini de algılayamıyorum. Sahte bir destek olmadan, insanın mesafelerin ötesine geçerek yeniden dünyaya gelebileceğine eminim. İlk olarak sormak istediğim şey bu mal sahibini nasıl oldu da böylesine uygunsuz bir konuma soktunuz? Kimin destekçisi-niz siz? Siz kaybeden doksan yediden mi, yoksa kazanan üç kişiden biri misiniz? Bunları cevaplarsanız beklide değersiz mücevherlerinizi süslü bulabilirim. Attan önce, insanlara at arabası ne iyi ne de kullanışlı geliyordu. Evlerimizi güzel şeylerle süslemeden önce duvarları sayalım, hayatlarımızı sayalım ve artık güzel bir hayat veya ev hayatı tek bir esasa dayalı olacaktır; şimdi, dışarıda en güzel yerler, kapıcısı olmayan en çok yeşilliğin olduğu yerlerdir.

Yaşlı Johnson “Merakla- Tasarruflu Çalışmak” adlı eserinde şehrine ilk yerleşenlerden, kendini yakın hissettiği insanlardan bahsederken “bir tepenin yanında barınağa sahip olmak için kendilerini, kerestelik bir ağacın tepesine toprak dökerek ve en yüksek noktada dünyaya karşı dumanlı bir ateş yakarak gizliyorlardı” der. Ona göre “Dünya, Tanrı’nın kut-saması sayesinde onları doyuracak başka bir ekmek getirene kadar herhangi bir eve sahip olamazlar” ve senenin ilk mahsulleri o kadar az olacaktır ki “uzun

süre ekmeklerini çok ince kesmek zorunda kalacaklardır.” Yeni Hollanda’dakiler ve özellikle Kuzeydoğu Amerika Eyaletlerinde yaşayanlar, öncelikli olarak istedikleri şey düşünülürse akıllarında hiç çiftlik evi inşa etmek yoktu, kare şeklinde bir delik açıp toprağa oturarak, ne kadar geniş olursa olsun o kadar uygun olacağı düşünülen ve altı ya da yedi metre derinlikte modaya uygun bir ardiye, tüm duvarları bir tahta yığınıyla ör ve tahta yığınının özellikle ağaç kabuğundan sıralayarak ya da dünyadaki mağaracılığı engellemek için; ardiyeyi de döşeme tahtasıyla kapla ve tavanı lambri kaplamayla döşeyerek daha esenlikle kalabileceğiniz bir çatı çekerek, çatıyı izole ederken ağaç kabuğu ve çimen kullanılarak, ki aileleriyle birlikte sıcak ve kuru şekilde iki, üç veya dört sene yaşayabilsinler diye, ailelerin büyüklükleriyle doğru orantılı olarak bakıldığında ardiyelerin bölünüşü bu şekilde yapılabilir” diye belirtir. Kuzey Amerika Eyaletlerindeki zengin adamlar, kolonileşme sürecinin başında, iki nedenden dolayı ilk modaya uygun yaşanabilir evler yapmaya başladı: İlk olarak, inşa ederek zaman kaybını önlemek ve bir sonraki mevsimde tekrardan yiyecek sıkıntısına düşmemek için, ikinci olarak, baba toprağından aldıkları sayısızca toprağı alarak fakir işçi sınıfının cesaretini kırmak için. Bunu izleyen üç veya dört sene, ülke tarıma alıştığında, kendilerine çekici evler inşa ederek, birkaç bin dolar harcadılar.”

Bu süreç esnasında atalarımız en azından biraz sağduyulu olsaydı, ilk olarak en çok baskı yapan ihti-

yaşlarımızı gidermeyi prensip edinmiş olurlardı. Peki, ama şimdi en çok baskı yapan ihtiyaçlarımız giderildi mi? Kendime en süslü hayatlardan birini yakıştırdığımda, konuşmaya bile gözüm korkuyor ve kaçıyorum çünkü bu ülke daha yeni birey kültürüne alışabilmişken, hala daha büyükbabalarımızın buğdayını bölüştüğü gibi ruhani ekmeğimizi ince kesmekten çok ama çok uzağız. En kaba dönemlerde bile mimari süslemenin bakımsız olmadığını görmedik fakat evlerimizin güzelliklere kapanması gerek çünkü hayatlarımız bencilce ve abartılmış halde emanet mallarla dolu ve bu noktada ikisi birden kesişmekte. Ama, yazık! Bir ya da iki tanesinin içinde bulundum ve neyle kaplı olduklarını biliyorum. İnsanoğlunun sunduğu endüstri ve icatları sayesinde aşırı pahallıya alınmış şeyler yerine, her ne kadar fazlasıyla yozlaşmış olsak, kesinlikle iyi taraflarını kabul edip hala daha bir mağara veya Kızılderili çadırında, deriden kıyafetler giymek mümkün. Kireç ve tuğladan, tabela ve çatılardan oluşmuş çevreden-se, daha ucuz ve kolay bir şekilde elde edebileceğimiz mağaralar, kütük parçaları ya da yeterli sayıda ağaç kabuğu veya hatta iyi ısıtılmış kil ya da yassı taş yaşamımızı sürdürmeye yetebilir. Bu konuyu anlayarak konuşuyorum çünkü her iki durumla hem teori-de hem de pratikte tanışma imkânım oldu. Biraz daha akılcıca davranırsak ve bu maddeleri kullanırsak şimdiki zenginlerden daha zengin olabiliriz ve kendi medeniyetimize lütufta bulunmuş oluruz. Medeni insan daha deneyimli, fakat yabancı olan

daha bilgedir. Fakat bu deneyimde aceleci davranmak gerekir. 1845 Mart'ının sonuna doğru bir balta alıp Walden Gölü'nün yakınındaki ormanlık alana gittim. Bu çevrede evimi inşa etmeye niyetliydim ve birkaç tane uzun kesik yaptım, kerestelik halde daha taze olan birkaç beyaz çam kestim. Evet, belki de ödünç almadan işe başlamak zor olabilir, ama yine de ahababınıza girişiminizden getiri sağlamasına izin vermeniz bu sürecin en cömert adımı olacaktır. Baltanın sahibi, üzerindeki haklardan vazgeçerek, onun gözünde bir elma kadar değeri olduğunu söyledi fakat aldığımdan daha keskin bir halde iade ettim. Çalıştığım yer çok güzel bir tepenin yanındaydı, çam ormanı kaplıydı ve gölün diğer tarafına ormanın bir kısmına baktığımızda küçük bir açıklık vardı ve bu açıklığı yeni yeşermekte olan Kuzey Amerika cevizi ve çamı kaplıyordu. Göletteki buz henüz erimemişti fakat yine de bazı yerlerde koyu renkte birkaç delik açılmış ve içini su kaplamıştı. Orada çalıştığım günler esnasında kısa ama şiddetli kar yağışları oldu fakat eve dönerken demiryolunun yanından geçerken sapsarı bir kum yığını parıldayarak puslu atmosferde süpürüp geçti ve raylar bakar güneşinde parlıyordu ve tarla kuşu, kırlangıç ve diğer kuşlar şimdiden diğer sene bizimle beraber olmak için ötüyordu. Hayatın uyusukça pusuya yatıp kendini sıkıştırdığı ve insanın memnuniyetsizliğine tıpkı kışın dünya gibi buzları çözdürerek insana çok zevk veren bahar günleri olurdu. Bir gün baltam yerinden çıkıp bir ceviz ağacına sıkıştı ve bir

taşa çarpıp yuvarlanarak göletteki deliklerden birine girdi, tahta su sayesinde şişeceği yerde bir yılanın içinden çıkıp suya daldığını gördüm ve su dibinde beklemeye devam etti, görünen o ki uygunsuz olarak orada durduğum süre ya da on beş dakika, belki de bu yüzden o uyuşuk durumdan çıkabilmiş olduğunu göremedim. Anladım ki insan tek bir nedenden dolayı ilkel ve aciz durumunu devam ettirebiliyor; eğer baharın baharının onları uyandırırken hissettirdiklerinin etkisi olabilirse daha ruhani ve üstün bir hayata ihtiyaç duyacaktır.

Daha öncede evimin önünde dondurucu ayazın olduğu sabahları hareketsiz ve hissiz yılanlar görmüştüm ve güneşin onları eritmesini bekliyorlardı. Nisan'ın birinde yağmur yağdı ve buzu eriterek günün erken saatlerde sisli bir hava varken, başıboş gezen bir adamın el yordamıyla gölün üstünde havayı parmakla göstererek sanki kaybolmuşçasına gevezelik ettiğini veya sisin ruhuyla konuştuğunu gördüm. Bazı günler kereste doğramak ve yontmak için gittiğimde, aynı zamanda ince baltamla kırıslara bir şeyler saplarken, iletişim ya da eğitimle alakalı olmamakla birlikte kendi kendime şarkı söylerdim, “İnsan çok şey bildiğini zanneder; Ama bak! Onlardan alınmış kanatlar var, sanat bilim ve binlerce araç, esen rüzgârı hiç kimse bilmiyor.” Ama keresteleri altı metrekare biçtim, çatı kırışine ve zemine tek taraflı ve geriye kalan ağaç kabuğunu öylece bıraktım çünkü biçilmemiş olanlardan daha düzgün ve güçlüdür. Her parça dikkatlice delinerek kütüğe

uygun yerleştirildi ki zaten bu zamana kadar yeni malzemeler satın almıştım. Ormandaki günlerime baktığımızda pek uzun sayılmazdı; kahvaltımı oluşturan ekmek ve yağı taşıdığım gazeteyi okur, akşamları ise kestğim yeşil çam dallarının ortasına oturup (ekmeğimin onlar sayesinde çok güzel bir koku kazandığı) ellerimi ince bir zift tabakasıyla kaplardım. Eskiden çam ağacının edindiği düşman sayısından bile fazla arkadaşım vardı, fakat birkaç tane siyle ilişki kestim ve birkaçıyla daha iyi arkadaş oldum. Bazen ormanda başıboş gezen birisi baltanın sesi tarafından çekilmiş olmalı ki, nazıkçe sohbet ederdik benim oluşturduğum kırıntılar arasında. Nisan ortasına doğru, bu konuyu aceleye getirmek istemediğim için, fakat yine de büyük bir kısmını yapmış olduğum için, evim oluşturmuş ve hazır halde kaldırılması için bekliyordu. Şimdiden James Collins'ten bir baraka için, sadece plakaları yerleştirmesi için Fitchburg Demiryolu'nda çalışan İrlandalı bir adam tutmuştum. James Collins'in barakası genelin aksine çok iyiydi. Onu görmek istediğimde henüz evde değildi. Dışarıda gezindim, içini incelemeyeden üstün körü göz gezdirdim, pencere çok derinde ve yüksekteydi. Küçük boyutlardaydı, sivri yazlık çatısıyla pek görülecek bir şey yoktu çünkü beş metreyi bulan organik gübre evin tüm etrafını sarmıştı. Çatı en güvenilir tarafıydı ve böylece taraflı ve iyi bir anlaşma yapılarak güneş batışıyla beraber halledildi. Kapı eşiği vardı diyemem ama kapının altındaki plakanın tavuklar için uzun ömürlü bir

geçit olabileceğini düşündüm. Bayan C. Kapıya geldi ve manzarayı birde içerden görmemi teklif etti. Tavuklarda beni takip etmeye başladı. Karanlıktı ve yerlerde pislik kaplıydı, büyük bir kısmı rutubet, küf veya tozla kaplı halde sadece orada burada yerden söyleyemeyeceğim plakalar vardı. Duvarları ve çatıyı gösterebilmek için bir lamba yaktı ve yatağın altındaki plakaları göstererek, ardiyeye adımım atmam için uyardı çünkü sadece iki metre derinliğinde bir toz çukuruydu. Kendi sözleriyle, tepemizdeki-lerde, etrafımızdakilerde iyi plakalardı ve pencere-lerde iyi bir kaliteye sahipti, iki tane orijinal pencere parçası sadece bir kedinin kaçıp gidebileceği şekilde yerleştirilmiş. Bir ocak, bir yatak ve oturmak için bir yer vardı, yani ipekten güneşliklere olan, çerçeveli ve yaldızlı pencerelere sahip ve bir meşe fidanına çivilenmiş kahve değirmeni bile olan evlere göre daha yeni başlıyordu. Pazarlık sonunda tamamlandı ve James bir an geri döndü. Bu gece dört dolar ve yirmi beş sent ödedim ve böylece önümüzdeki beş sabaha kadar kimseye satmayacaktı: Altı gün şansını verir sanmıştım. İyi geçti dedi fakat bunu söylemek için erkendi ve bazı belirsizlikler bekliyordum ama toprağın kirası ve yakıtının talep edilen giderine bakıldığında tamamen adaletsizdi. Bana garanti ettiği şey sadece bunlardı. Altıda ona geçtim ve ailesiyle yola çıktık. Yataklarını taşıyan kocaman bir destek-leri, kahve değirmeni, hoş görünümlü bir cam, tavuklar ve tabii bir de kedi, ormana geçerek vahşileşmişti ve öğrendiğim kadarıyla dağ sıçanı için ku-

rulmuş bir tuzağa basarak artık ölü bir kedi olmuştu. Aynı günün sabahı, çivi çakarak küçük taşıma arabalarıyla gölün kıyısına taşdım ve plakaları güneş ışığıyla eski şeklini alması amacıyla çimlere sererek renklerini açmaya çalıştım. Ormanlık yolu tek başıma yürürken ardıc kuşu bana bir veya iki nota verdi. Genç Patrick tarafından haince, komşum İrlandalı bir adam olan Seeley'nin arabayla taşınma esnasında, rahatlıkla taşınarak, düzgünce, sürdürebilir çiviler, zımbalar, cebindeki tutamaçlarla tüm gününü bu şekilde endişesizce geçirerek tazelenmiş bir halde, kafasında kavak yelleri eserken, harap bir halde; işi eksik yapmış halde olduğunu söyleyerek beni bilgilendirdi. Sanki Spectatordom'u temsil etmek için oradaydı ve Truva tanrılarını ortadan kaldırmak için yapılmış bir olaymışçasına her şeyi önemsiz kılıyordu. Tepenin güneye eğimli tarafına doğru kilerimi kazdım ve bu tarafta dağ sıçanı, sumak ve böğürtlen kökleri arasında kendi yuvasını kazıyordu ve çok az seviyede bitki örtüsünün bulunduğu, altı metre kareye yedi metre derinlikte, patateslerin kışın donmamasını sağlayacak iyi bir kum tabakasına ulaştım. Etrafında eğimlerle tabakalaşmıştı ama taşlaşmamıştı fakat güneş ışığı hiç alamamışlardı ve kum bu sayede kendini koruyabilmişti. Sadece iki saatlik bir işti. İnsan her enlemde dünyayı ılık bir sıcaklık için kazarken, ben toprağı kazmaktan özellikle çok değişik bir zevk aldım.

Bu şehirde her olağanüstü evin altında hala daha kendi kökleri kadar eski bir ardiye bulunur ve üst

yapı ortadan kalksa bile gelecek kuşaklar dünyada açtığı göçüğü kolaylıkla fark edecektir. Ev hala bir verandadan bozma bir yuva girişine benzer. Bu sürede, Mayıs'ın başında, birkaç tanıdığın yardımı sayesinde herhangi bir ihtiyaç aksine, komşuluğu geliştirmek için iyi bir durum söz konusu olduğu için evimin iskeletini kurdum. Hiç kimse benim kadar yetiştirdiği şey için bu kadar gurur duymamıştır. İnanıyorum ki, bir gün kaderleri sayesinde daha ulvi yapıları yapmaya yardımcı olabilecekler. 4 Temmuz'da zemini kaplandığında ve çatı yaptırılınca, evimle ilgilenmeye başladım. Yer plakalarının özenle tüylerle kaplanıp sarıldığı göz önüne alınırsa, böylece su geçirmez hale gelecekti fakat plakaları yerleştirmeden önce şöminenin temelini sererek bir tarafa yerleştirdim ve iki taşı kaldırmak amacıyla gölden tepeye yük arabası getirdim. Ateşin ısıtmak için gerekli olmasını beklemeden, sonbahardaki çapalama işleri bitirince şömineyi inşa ettim. Önceden sabah erken saatlerde, dışarıda pişirme işlemini yapardım: her zamanki uygun ve münasip pişirme tarzının, birçok açıdan evde pişirmekten daha tercih edilebilir olduğunu düşünüyorum. Eğer ekmeğimi pişirmeden önce fırtına çıktıysa, ateşin etrafına birkaç parça plaka yerleştirip yanına oturup somunun pişmesini izleyerek birkaç hoş saat geçirirdim. O günlerde ellerim pek boş durmuyordu ama azda olsa bir şeyler okuyordum, masa örtüsü veya bir şeyleri muhafaza etmeye yarayan, yerlere serdiğim gazete parçalarını okurdum ve eğlenerek, İlyada ile

aynı amaca hitap ederek birçok şeyi cevaplamamı sağlamıştır. Eğer benim yaptığımdan daha iyi tasarlanmış halde bir kapı temeli, bir pencere, bir ardiye, tavan arası, bir insanın doğasında olduğu kadarıyla, bir ihtimal hatta geçici ihtiyaçlarımızdan bile daha iyi bir neden olana kadar hiçbir dış yapı dikmeye gerek kalmayacak şekilde daha değerli olurdu. Nasıl ki bir kuşun yuvasıyla arasında bir uyum varsa, bir insanında eviyle kendisi arasında bir uyum olmalıdır. Aynı kuşların birbirine bağılıklarını göstermek için ötüşlerindeki gibi, şiirsel bir oluşumun evrensel bir şekilde geliştirdiği, insanın kendisine yemek sağladığı ve yeterince basit ve dürüst aileler kurarak insanda kendi elleriyle yaşantısını kuramaz mı? Ama, yazık! Biz başka kuşların kurduğu yuvalara yumurtalarını bırakıp, hiç uçmayanlar şerefine nağmesiz notalarla gevezelik eden, serçe ve guguk kuşu gibi kuşları severiz. Sonsuza dek marangozluk zevkinden feragat etmek zorunda mıyız? İnsan kitlesinin deneyiminin mimari üzerindeki etkisi nedir? Hayatım boyunca hiç kimsenin evinin inşası gibi basit ve doğal bir uğraşa bu kadar bağımlı olduğunu görmedim. Biz bu topluluğa üyeyiz. Sadece insanın dokuzuncu parçasını oluşturan şey terzilik değildir, aynı zamanda vaiz, tacir ve çiftçilikte oluşturur. İş bölümü nerede bitecek? Ve en sonunda hangi amaca hitap etmiş oluyor? Şüphesiz ki, başkası benim içinde böyle düşünüyor olabilir ama bu nedenle onun benim için düşünme tarzımı göz ardı ederek arzulanabilir hale getirmemesine yol açacaktır. Doğ-

rudur, bu ülkede en azından mimari süslemeleri özünde doğruluk taşıyarak, gereklilik icabı ve güzellik nedeniyle sanki ona vahiy gelmişçesine yapan mimarların isimlerini duydum. Belki de her şey onların gözünde çok iyi gözükiüyordur fakat bu sadece genel olarak bildiğimiz amatörce uğraşmadan biraz daha iyi diyebileceğimiz bir şeydir. Duygulara hitap edecek olan bir yenilikçi, temelden değil, korniştten başlar. Her şekerlemede, hatta içinde badem veya kimyon çekirdeği olabilir – zaten bildiğim kadarıyla bademde hiç şeker yoktur – sadece süslerin içine nasıl bir doğruluk özünün koyulacağını bilmek ve yaşayanın, ikamet edecek kimsenin dürüstçe inşa edip etmediğini ve süslemelerin kendi kendilerine yetebilmesini bilmemekte gizlidir. Hangi mantıklı insan süslemelerin dışarıdan gelen ve ciltte görünebilir olduğunu – kaplumbağanın noktalı kabuğu veya kabuklu deniz hayvanının içindeki inci gibi – sanki 'Trinity Kilisesi'yle Broadway'de yaşayanların arasında bir benzerlik olduğu düşünülebilir ki? Ama insanın evindeki süslemeleriyle, kaplumbağanın kabuğuyla arasındaki işbirliği gibi bir ilişkisi nasıl olabilir ki? Klasik olarak kendi erdemlerinin rengini belli etmeye çalışırken bir kişinin bu kadar asker olmasına gerek yoktur. Düşman bunu anlayacaktır. Yargılama günü geldiğinde rengi sararacaktır. Bu insan benim için pencere pervazına dayanarak, aslında ondan daha iyi bilen bu kabaca iş görenlere göre çekingen bir şekilde doğruların yarısını fısıldayabilir. Mimari güzelliğin ne demek olduğunu şimdi

görebiliyorum, dışarıda giderek büyüyen ve ihtiyaçlar dışında ve yaşayacak kişinin karakteri dışında, şuursuz gerçekliğin ve asaletin dışında, hiç dış görünüşü ve kendi türünün kaderi ve üretilenin hayatın güzelliğine karşı bilinçsizliğinin öngörülecek olmasını düşünmeden ancak inşa eder derim. Oluşturanında bildiği gibi, bu ülkedeki en ilginç binalar, öngörülemez, onları resmedilebilir kılan ve yüzeylerinde herhangi bir özellik barındırmayarak yaşayanların kabukları ve hayatlarıdır ki bunlar genelde fakir olan başıboş keresteden barakalar ve kır evleridir. Aynı doğrultuda kenar mahallede yaşayanların hayatları hayal edince, bu kadar zevkli ve basit olabilecekken, yaşamlarındaki bunca zorluluğun etkisini taşır. Mimari süslemelerin büyük bir kısmının içi boştur, sanki ödünç alınmış tüyleri uçuşturan Eylül fırtınası gibi onlarda önemsenecek zararlar oluşturmada yerinden söküp atabilir. Ardiyede zeytin ve şarap olmadan herhangi bir mimari eseri ortaya koyamazlar. Eğer edebiyattaki tarzına göre yapılan süslemelerle ve kutsal kitaplarımızın mimarları içinde bizim kiliselerimizin kornişlerini yapan mimarlarımızın harcadığı zamana olduğu kadar gürültü patırtı çıkartmış olsalardı neler olurdu? Böylece edebiyat, güzel sanatlar ve onların öğretmenleri ortaya çıktı. Hakikaten insanı aslında ilgilendiren şey, üstünde veya altında ona eğimli halde duran kaç direğin olduğu ve içine girdiği kutunun ne renge sıvandır. Gerçekçi anlamda, bu, eğer ki onları eğiyor ve boyuyorsa, fakat içinde yaşayanın ruhu artık kira-

cısından ayrılmışsa, sadece insanın kendi tabutunu inşa etmesinin bir kısmıdır – mezar mimarı olarak – ve “marangoz” olur fakat diğer bir deyişle “tabut yapan” denilir.

Hayata karşı mutsuzluğu ve kayıtsızlığı karşısında, bir adam ayağınıza bir avuç dolusu dünya alıp evinizin kapısını o renge boyayın demişti. Acaba bunu söylerken sonuncu dar yuvasını mı düşünüyordu? Bunun içinde yazı tura atmak gerekebilir. Sahip olunması gereken nasıl bir rahatlık zengini! Neden bir avuç dolusu pislik almayalım? En iyisi evi size ait bir şeylerin karışımıyla boyayarak sizin için solgunlaşmasına veya kızarmasına izin verin. Kır evi tarzını geliştirmek için çok iyi bir girişim! Benim süslemelerim hazır olduğunda onları giyebilirim. Kış gelmeden şömineyi inşa ettim ve evimin etrafını padavra ile kaplayarak böylece yağmura karşı dayanıklı olacak ve kulübenin ilk zamanlarda kenarları bir rende ile keskinleştirilmiş kusurlu ve eski saç doğramayı tamir etmiş oldum. Ve buna ek olarak sıkıca kaplamayı döşedim ve evi sıvadım, on metre genişliğinde ve on beş metre uzunluğunda ve çaprazlamasına sekiz metre tavan arası ve dolap, her tarafa geniş bir pencere ve iki tane kapak ve evin diğer tarafına da tuğladan şömine. Evimin gerçek değeri, kullandığım malzemelerin her zaman ki ederi ödeyerek, fakat işçiliği saymazsak, çünkü birçoğunu ben yaptım; size ayrıntılarıyla vereceğim çünkü çok az insan evlerinin tam anlamıyla ne kadar

tuttuğunu söyleyebilir ve ayrı ayrı hepsinin ne kadar mal olduğunu söylemem gerekirse:

Plakalar	8.03 \$ (çoğu şantiyede)	
Çevre ve Çatı için kullanılan Doğrama		4.00 \$
Çıta	1.25 \$	
2.el çam ile birlikte pencere		2.43 \$
1000 adet eski tuğla	4.00 \$	
2 fıçı kireç	2.40 \$	
Saç	0.31 \$ (beklediğimden fazla)	
Mantolama ağacı demiri	0.15 \$	
Çiviler	3.90 \$	
Menteşeler ve vidalar	0.14 \$	
Tebeşir	0.01 \$	
Taşıma	1.40 \$ (büyük bir bölümü sırtımda taşıdım)	
Toplam		28.12 \$

Gecekondu tarzı mekânlarda yaşayanlarda istediğim kereste, kum ve taşlar haricinde kullandığım tüm malzemeler bunlardır. Buna ek olarak evin bittiği noktada küçük bir kömürlük vardı ve bunu da evin inşasından arta kalan birkaç parça eşyayla yaptım. Evimi inşa ederken, şimdiki evimden daha pahallıya gelmeyecek şekilde ve ana caddedeki Concord evlerinin ihtişamını ve şaşalı geçmeyecek biçimde yapmaya niyetliydim ve beni memnun ettiği sürece başka bir şeyin önemi yoktu. Ve buna ek olarak gördüm ki, bir öğrenci senelik ödediği parayı bir kenara ayırırsa, hayatı boyunca bir kere ev sahibi olabiliyor. Eğer olduğunda fazla abartıyormuşum gibi geliyorsa, özrüm bunu kendimden çok insanlık

için yapıyor olmamdandır ve aykırılığım, eksikliklerim ifade etmeye çalıştığım şeylerin doğruluğunu etkilememelidir. Riyakârlılığa ve ikiyüzlülüğe pek katlanamadığım için –kendi buğdayımdan farksız bulduğum ıvır zıvırı ayırmakta zorlandığım fakat her insan kadar benimde üzgün olduğum için – özgürce nefes alacak ve kendimi bu şekilde bastırarak, hem ahlaki hem de fiziksel açıdan çok büyük bir rahatlama olan ve bu şekilde alçakgönüllülük yaparak şeytanın avukatlığını yapmayacağım. İyi şeyler söyleyebilmek için doğruları konuşmaya gayret edeceğim. Cambridge Üniversitesi’nde kendiminkinden daha büyük olan bir odanın sadece kirası senelik otuz dolar; zira kurum tek bir çatının altında otuz iki tane karşılıklı inşa edebilecek kadar avantajı sayesinde buradan sorumlu olan kişinin komşularından, uygunsuzluklarından ve çıkardıkları seslerden acı çekerek beklide kırkırıncı kattaki bir kiracının bile şikâyetçi olmasına neden oluyordur. Pek düşünemiyorum fakat bu doğrultuda keşke daha fazla doğru ve bilge yanlarımız olsaydı diyorum, sadece daha fazla eğitim ihtiyacını ortadan kaldırmakla kalmaz, çünkü sadece önceden her şey kazanılmış olurdu ve bu şekilde eğitim almanın maddi değeri büyük ölçüde ortadan kalkmış olurdu. Bir öğrencinin Cambridge’de veya başka bir yerde sahip olduğu kolaylıklar ona veya bir başkasına her şekilde uygun yönetilmesiyle karşılaştırıldığında hayatında edebileceği fedakârlığın on katına mal oluyor. Bu şekilde en çok para harcanan şeylere bakıldığında hiçbir

öğrencinin en çok istediği şey bu olmuyor. Başta ödenecek şeyler arasında, öğrenim parası, en önemli şeylerin başlıca koşuludur ki ne kadar geçerli eğitim almak istiyorsa, en çok kültürlü ve çağdaşlarının bu şekilde daha sonra önüne geçebilmek için ödemek zorundadır. Bir üniversite kurmanın altında yatan neden, genelde, en uç noktada bir iş bölümüne körü körüne bağlı olmak amacıyla dolar ve sentleri vermeye dair onay alarak, ki bu iş bölümü de pek takip edilemez, sadece dikkat edilir, müteahhidi arayarak bu sözde teoriyi ortaya koyabilmek için ve İrlandalı adamı çalıştırmak veya diğer sağlayıcıların bu konuyu gerçekten masaya yatırmasını bekleyerek, bu esnada öğrencilerin kendilerini buna hazırladığını söyleyerek, böylece her neslin arka arkaya karşılaştığı şeyi ödettirmekten başka bir şey değildir. Kuru mu kendi haline bırakmak bile, öğrenciler için veya bu durumdan yararlanmaya çalışanlar için daha iyi olacaktır. İmrenecek derecede rahatlığını ve faydalanılamaz ve küçültücü bir rahatlıktan başka bir şey olmayan insan için gerekli olan herhangi bir işin bile düzenli bir şekilde kaytarabilmesine katkı sağlaması demek, bu rahatlığın yağmalanarak daha da verimli hale gelmesini öğrenci güvence altına almış olur. Biri “Ama sen öğrencilerin kafaları yerine elleriyle mi iş görmesi gerektiğini ima ediyorsun?” diye sormuştu. Tam olarak bunu ifade etmiyorum ama bunun gibi güzel bir anlaşma için, hayatla oyun oynamaları gerektiğini veya sadece bunun eğitimini görmek yerine, toplum bu kadar pahallı bir oyunu

desteklerken, hakkını vererek başından sonuna kadar yaşamaları gerektiğini savunuyorum. Gençlik yaşam deneyimi olmadan yaşayabilmeyi nasıl öğrenebilir?

Bana öyle geliyor ki, bu onların zihinlerini en az matematik kadar çalıştıracaktır. Başlıca olarak bir çocuğun sanat ve bilim hakkında bir şeyler öğrenmesini istiyorsam, artık eğitimin peşinden koşturmada çevrede herhangi bir hocaya yollamaktansa(yaşam sanatı haricinde her şeyin işlendiği ve pratikte gösterildiği) dünyayı bir teleskop ya da mikroskop ile incelerken ve hiçbir zaman doğal halini kendi gözleriyle incelemeyen, kimya çalışarak, kendi ekmegini bile nasıl yapacağını öğrenemeyen ya da mekaniği öğretmek ama nasıl para kazanıldığını öğrenemeyen Neptün'ün yeni uydularını keşfederek fakat kendi gözünün içindeki toz tanesinden bile bir haberken veya sokak serserisinin onun nasıl uydusu haline geldiğini bilemeden veya kendi çevresine üşüşen canavarların onu nasıl yiyip bittireceğini bilmeden, o esnada o canavarlarla bir damla sirke içinde beraber yaşayıp gitmesine izin vermem. Bir ayın sonunda acaba hangisi daha çok gelişmiş sayılır? Kendi kazdığı ve oyduğu cevherlerle kendine sustalı çakı yapan çocuk mu, yoksa metalürji derslerine katılmış olan ve bu esnada babasından Rodgers marka çakı hediye alan çocuk mu? Hangisinin parmağını kesme ihtimali daha yüksek? Hayretle üniversitenin bırakılması konusunda uyarıyorum fakat bende denizcilik okudum! Neden ki, eğer tersanede

bir tur atsam onun hakkında daha çok bilgim olurdu. En fakir öğrenci bile siyaset ekonomisi eğitimi görür ve öğrenir fakat bu esnada yaşamın ekonomisi felsefeyle birlikte sürdürülen bir şey olmasına rağmen üniversitelerimizde öğretilmez. Sonuç olarak, o Adam Smith, Ricardo ve Say okurken, babasını telafisi olamayan borçlara sokmaktadır. Üniversitemizde, yüzlerce “modern gelişme” adı altında bir yanılsama söz konusu, her zaman pozitif gelişmelerin olduğunu söyleyemiyoruz. Şeytan elde ettiği tüm faydayı, önceki paylaşım ve sayısız başarılı olmuş yatırım sayesinde yoluna devam ediyor. İcat ettiğimiz şeyler, dikkatimizi ciddi şeylerden alıkoymaya neden olacak tatlı oyuncaklar olmayacaktır. Yine de gelişmiş olduklarını söyleyerek, gelişmemiş bir son için, nasıl ki Boston’dan New York’a demiryolu ulaşıyorsa, çoktan gelinmiş bir sondur bu ve gelinmesi çok kolaydır. Maine’den Texas’a, sanki iletişimden daha önemli hiçbir şey yokmuş gibi, manyetik telgrafi döşemek için inanılmaz bir acelemiz var. Ayrıca bunu çıkmaza sürükleyen, samimi iken, sağır ve seçkin bir kadın olarak tanıtılmış bir insanın kulağında isterseniz trompet çalın, hiçbir şeye yaramayacaktır. Sanki amacımız hassas bir şekilde konuşmak yerine hızlıca konuşmuş gibi görünür. Atlantik altından tünel kazıp Eski Dünya’yı neredeyse haftalarca yakın hale getirerek yeni olanla karıştırmaya çok hevesliyiz; ama ilk sızan bilgi olarak, gemiden, kulaklarımızı çınlatarak Prenses Adelaide’nin boğmaca öksürüğüne tutulduğu

söylentisini yayarız. Her şeye rağmen, atı tırıs tırıs bir mili bir dakikada gelirken size dünyanın en önemli mesajını taşımasa da, gezici vaiz olmadığı gibi, yabani bal ve keçiboynuzu yiyerek gelmiyor mu? Flying Childrs’ın bir paket mısır bile taşımış olduğundan şüpheliyim. Biri bana “Tahminime göre bir kenara hiç para koyamamışsındır, sen gezmeyi seversin, arabaları alıp bugün Fitchburg’a gidip ülkeyi gezebilirsin” demişti. Ama ben sandığından daha akıllıyım. En çevik gezginin yürüyerek gezmeyi tercih eden olduğunu biliyorum. Arkadaşıma kimin önce gidilecek yere varacağını tahmin etmesini teklif ettim. Uzaklık otuz mil; bilet ücreti doksan sent. Bu neredeyse günlük yevmiyeye eşit sayılır. Bu yolda altmış sente çalışmış işçiler hatırlarım. İşte bu yüzden yürüyerek başlıyorum ve gece olmadan ve gece olmadan oraya varıyorum. Bir hafta boyunca benimle bu şekilde gezebilirsin. Bu şekilde hem yevmiyen sana kalmış olur, hem de bir sonraki gün aynı saatte şehre geri dönerek, ya da akşamüstü, hatta şanslıysan o mevsim yeni bir iş bile bulabilirsin. Fitchburg’a gitmek yerine, burada günün en güzel zamanlarında çalışıyor olabilirsin. Ve eğer, demiryolları tüm dünyayı sararsa; senden bir adım önde olabilmek için tüm ülkeyi görerek ve bu konuda deneyim sahibi olarak, seninle ilişkimi tamamen kesebilirim. Evrensel yasaları göz önüne aldığımızda, demiryollarının ne kadar uzun olabileceği göz önüne alındığında dahi hiçbir insan bunu anlamayacağı ortadadır. Tüm dünyayı çevreleyen bir

demiryolu yapmak demek tüm insanlığın tüm dünyayı sarması kadar zordur. İnsan kürekle hisse senetlerini birbirine bağlamaya bu kadar istekli olmaya devam ettiği sürece belirsiz bir kavram olan bu durum; eninde sonunda bir yere kadar gidecek ve tıkanacaktır, bir sonrakinde, hiç zaman ve hiç neden yokken, sadece kalabalık yük kısmına doğru koşuştururken, kondüktör “Herkes trenel!” diye bağırırken ve duman tüterken, bir süre ilerledikten sonra tren geri kalanın üstünden geçip gitmiş olacaktır ve “melankolik bir kaza” diye adlandıracaklardır. Şüphesiz ki yevmiyesini alanlar bu yolculuğu sürdürebilir kadar sürdürmeye devam edecektir fakat büyük ihtimalle bu süre esnasında gezmek için sahip oldukları arzuyu ve esnekliği kaybetmiş olacaklardır.

En değerli döneminde sorgulanabilecek olan bir özgürlüğün zevkini çıkarmak yerine İngiliz adam Hindistan’a giderek öncelik bir servet edinir, fakat bunun yerine İngiltere’ye dönerek şairde olabilir. Bir kereliğine dahi olsa hayatı boyunca bir tavan arasında yaşayabilir. “Ne!” diye haykırmıştı tüm toprakların üstündeki şantiyelerde çalışmış olan İrlandalı adam ve ekledi “bu inşa ettiğimiz demiryolu iyi bir şey değil mi?” Evet diye cevap verdim, nispeten iyi, daha kötüsünü bile yapıyor olabildiniz ama siz kardeşlerimiz bu pislik içinde kazı yapıyor olmanızdansa zamanınızı daha iyi geçirmenizi umardım. Evimi bitirmeden önce, uygun bir yöntemle dürüstçe on veya on iki dolar kazanabilmeyi dilediğim için, çünkü günlük harcamalarımı karşıla-

yabilmek için ihtiyacım vardı, iki buçuk dönüm toprağın neredeyse tamamına fasulye ekim, diğer kısımlara ise patatesler, mısırlar, bezelyeler ve turplar ekim. Tüm toprak toplamda on bir dönümlük, kuzey Amerika cevizi ve çamından oluşuyordu ve bir önceki mevsimde dönüm başına sekiz dolar sekiz sente satılmıştı. Bir çiftçi “üzerinde cıvıldaayan sincaplardan başka iyi bir tarafı olmadığını” söylemişti.

Toprağın sadece kiracısı olduğum için hiç gübre koymadım ve tekrardan toprağı işlemeyi düşünmediğim için öyle çok fazla çapaladığımda söylenemez. Bir miktar gübre tepeciğı oluşturarak yazın fark edilebilir güzellikte fasulyelerim için kullanacağım ve bana uzun süre yakıt içinde yardımcı olan kütükleri, su tesisatı için sıraya dizdim. Evimin önünde geriye kalan pazarlanamayacak ölü odunların hepsi ve dalgaların gölde kıyıya vurduran odunlar ihtiyacım olan yakacağımın diğer kısmını oluşturuyordu. Aslında bir takım veya bir adam tutmam gerekiyordu fakat tüm çiftliğı ben düzenledim. İlk sezon araçlar, tohumlar, iş ve diğerlerinin toplamı 14.72 \$ tuttu. Tohumluk buğday bana önceden verilmişti. İhtiyacınız olandan daha fazla dikmeyecekseniz, konuşmaya değmeyecek kadar az miktara mal olan bir harcamadır. On iki ölçek fasulye, on sekiz ölçek patates ve bunların yanında biraz bezelye ve tatlı mısır aldım. Turp ve mısır geldiğinde çok geç olmuştu.

Çiftlik geliri	23.44 \$
Giderleri	14.72 \$
Bakiye	8.71 \$

Bunun yanında israf olan malın ve elde kalanın ederi 4.50 \$'dı. Elde kalanda yetiştirmedığım küçük bir parça ottan başka bir şey değildi.

Günümüzdeki önemini ve insandaki o ruhu göze aldığımızda, her şeyi dikkate alırsak, kısa süre ilgilendiğim bu uğraşın kısa sürmüş oluşunu değil de, sadece kısmen geçici bir özellik olduğunu düşündüğümüzde, bu sene Concord'da herhangi bir çiftçinin geçindiğinden daha iyi geçindim. Seneye çok daha iyi olacağına eminim, çünkü tarım işleri üzerinde çok rahatça ünlenmiş işleri olan Genç Arthur gibi, üç dönüm kadar olan toprağı küreyecek ve tüm yıllarda daha çok deneyim kazanacak, ki onun kadar basit ve sadece kendi mahsulünü yiyerek ve yediğinden daha fazlasını yetiştirmeyerek, ki gereksiz ve lüks şeylerle bunların yerini hiçbir şeye değiştirmeyerek böylece sadece birkaç filiz dikerek, ki zaten öküzün çektiğı sabanla toprağı sürmekten daha ucuz olacağı için toprağı küreyerek ve eskimiş toprağı değil fakat yenilenmiş olanını seçerek bu kısımları gübreleyip, yazları zamanını sadece sol elini kullanarak bile geçirecek kadar gerekli olan çiftlik işlerini rahatça yapabiliyorken, şimdi olduğu gibi, ilerde bir öküze ya da bir ata ya da bir ineğe ya da bir domuza bağımlı yaşamayacağım. Bu noktada tarafsız konuşmak istiyorum ve aynı zamanda gün-

lük sosyal ve ekonomik düzenlemelerin başarılı ya da başarısız olması beni ilgilendirmiyor. Bir eve ya da bir çiftliğe hiç bağlı kalmadığımdan dolayı, Concord'daki herhangi bir çiftçiden daha bağımsızdım çünkü benimki her an dahi yeterince bükülerek çarpık urpuk olmuş durumdadır. Zaten onlardan daha iyi olmanın yanında, eğer evim yansaydı ya da vücudum iflas etseydi yinede eskisi kadar iyi olur-
dum. Ben insanın sürüden sorumlu olmasından çok, sürünün insandan sorumlu olacağını düşünerek daha çok  zg rleşeceğine inanıyorum. Eğer insanla öküz yer değiştirirse; ama sadece gerekli işi göz önüne alırsak, öküzün, ahırının büyüklüğü daha fazla olduğu için avantajı olduğu herkesin kabul edeceği bir gerçektir. İnsan bu iş değişikliği karşısında, altı hafta boyunca saman harmanlayarak kendine düşen görevi yapmış olacaktır. Zira bu ocuk oyuncağı değildir. şüphesiz, her bakış açısına göre sade yaşamış hiçbir millet, düşünürlerin milleti olmadığı gibi, hayvan emeğini kullanmak gibi bir gafa düşmekten kaçamamıştır. Doğrudur, hiç olmamıştır ve hiçbir zaman düşünürlerin oluşturduğu bir millette oluşturamayacağı gibi bende olması konusunda arzulandığını söyleyemeyeceğim. Halbuki sadece oban veya ata binen biri olmaktan korkulduğu için ben hiçbir zaman bir atı ya da öküzü doğasından koparıp benim için yapabileceği herhangi bir iş için ele geçirerek, ki toplum bunu yaparken bir şey kazanıyor gibi görünse dahi, kararlı olan insanın sahibini tatmin etmekle aynı amaca hizmet etmesi ve bir

adamın kazancının bir diğersinin kaybı olmadığına emin miyiz? Bu yardım söz konusu olmadan bazı toplumsal işlerin yapılmadığını ve insanın bu şerefi öküz ve atla paylaştığını farz edersek, o halde bu onun henüz işleri layığınca yapamadığını mı gösterir? İnsan, sadece gereksiz ve havalı işleri değil, şaşalı ve işe yaramaz olan işleri öküz ile çok az sayıda iş bölümü yapsa bile, diğer bir deyimle, güçlünün kölesi olmaktan kaçınamayacaktır. Böylece, insan onunla birlikte hayvan için değil ama bunun bir işaret olabilmesi için, insan desteği almadan hayvan için çalışmış olacaktır. Gerçi bizim tuğladan veya taştan yapılmış birçok evimiz olmasına karşın, çiftçinin refah seviyesi hala evine gölgesi düşen ahırın büyüklüğüyle ölçülmektedir. Bu şehir için öküzler, inekler ve atlar için yakınlarda en geniş evlere sahip olduğu söylene bile, kamu binalarının gerisinde kalmasa dahi çok az salonda özgür ibadet ve konuşma söz konusudur. Mimarisinden dolayı değilse de, yinede neden bu teorisinin gücü bile, ulusların kendilerini aramasına neden olmuyor? Bhagava-Geeta (Ruhun Ezgisi) batının tüm kalıntılarıyla karşılaştırıldığında, ne kadar takdire değerdir! Kuleler ve tapınaklar prenslerin lüksüdür. Basit ve bağımsız hiçbir beyin, hiçbir prensin emrine zahmet edip katlanmaz. Dahi insan hiçbir imparatorun ya da önemli ölçüler dışında, hiçbir gümüş, altın veya mermer parçasının uşağı olmaz. Hangi amaçla, dua etmek, bu kadar çok çekiçle dövüldü? Ben o kırsal cennette, hiç dövülmüş taş görmedim. Uluslar bı-

raktıkları çekiçle dövölmüş taşların miktarıyla kendi kendilerinin hafızalarını ölümsüzleştirmek için delice bir hırs tarafından ele geçirmiştir. Tutum ve davranışlarıyla eşit, pürüzsüz ve parlak acılar yaşamış olsalardı neler olurdu? Ay kadar yüksek abideler yapmaktansa bir parça sağduyu daha kalıcı olabilirdi.

Taşları yerli yerindeyken daha çok seviyorum. Teb'deki büyüklüğün sıradan olduğunu söylemek mümkün olabilir. Dürüst bir adamın tarlasına bağlı olan, sap şeklindeki bir taş bile yüzlerce kapısı olan Teb'den daha hassastır ve hayatın gerçek sonundan çok uzağında kalmışlardır. Barbar ve hayırsız din ve medeniyetler, muhteşem tapınaklar inşa etmişlerdir fakat Hıristiyanlık bunu yapmamıştır diyebilirsiniz. Bir ulus, ne kadar çok taş barındırıyorsa, kendi mezarına doğru yol almaya başlamıştır. Kendini diri bir şekilde yakıyordu. Piramitler için konuşmak gerekirse, daha erkekçe ve akıllıca bir şekilde Nil'de boğularak ve bedeninin köpeklere kalmasının daha mantıklı olduğunu düşünüyorum, zira birçok insanın hayatlarını bir mezar inşa etmekle git gide küçölmesinden başka hiç bir şey merak etmeye değmez. Büyük ihtimalle, hem onlar hem de onun için bir bahane yaratabilirdim ama bunun için hiç zamanım yok. İnşa etme sanatına olan aşkın ve inancın üzerinde durmam gerekirse, Mısır'da bir tapınak ya da Amerika Birleşik Devletler Bankası dahi olsa tüm dünyada, genel olarak baktığımızda benzer görüntüler söz konusudur. Gelirinden daha fazla

maliyete neden olmuşlardır. Esas sebep kibirdir ve buna sarımsak ekmek ve tereyağı aşkı eşlik etmektedir. Gelecek vadeden bir mimar olan Bay Balcom, sert kalem ve cetvelle vitruvius'un arka tarafında tasarım yaparak, taş yontmak için Dobson ve Oğulları'na ihale vermiştir. Otuz asır onlara tepeden bakar haldeyken, insanoğlu onlara aşağıdan bakacaktır. Yüksek kuleleri ve abideleri söz konusu olursa, bir tünel kazmayı kafasına koymuş Çinli bir delinin teki vardı ve dediğine göre ibrik ve çömleklerin çıkardığı tıngırtıları duyabilmişti ama onun yaptığı şeye bayılmış olsam da, kendi yolumdan hiçbir zaman vazgeçmem. Hem batıda hem de doğuda çoğu insanı ilgilendiren şey kimin bu binaları inşa ettiğinden başka bir şey değil. Kendi adıma söylemem gerekirse, benim asıl bilmek istediğim şey kim bu kadar üşengeçlik edip bu binaları inşa etmediğidir. Ama istatistiğime devam etmek kaydıyla, incelediğimde, marangozluk yaparak ve bu esnada günübirlilik işler veya köyde birçok çeşit iş yaparak, on parmağında on marifet olduğu için, 13.34 \$ kazandım. Sekiz aylık yiyeceğin tutarı, şöyle ki, 4 Temmuz'dan 1 Mart'a kadar, son günlerdeki ederlerine göre olmasa da, zira iki seneden fazla yaşadım, benim yetiştirdiğim patatesleri, çok az yeşil mısırı ve biraz bezelyeyi saymazsak:

Pirinç	1.73 \$
Melas	1.73 \$ (sakarinin en ucuz hali)
Çavdar unu	1.04 \$

Hint Yemeği	0.99 \$ (avdardan daha ucuzdur)
Domuz Eti	0.22 \$ (başarısızlığa uğrayan tüm denemelerim)
Un	0.88 \$ (uğraş ve para açısından hint yemeğinden daha çok tuttu)
Şeker	0.80 \$
Domuz Yağı	0.65 \$
Elmalar	0.25 \$
Kurutulmuş Elma	0.22 \$
Tatlı patates	0.10 \$
Bir Balkabağı	0.06 \$
Bir Karpuz	0.02 \$
Tuz	0.03 \$

Okuyucularımın çoğunun benimle eşit derecede suçluluk duyup duymadığı hakkında bir fikrim olmadığı ve borçlarını kâğıda dökersek ne kadar kötü olacağını bildiğim için, söylediğim gibi 8.74 \$'lık bir kısmını utanıp kızarmadan suçumu ifşa ederek yediğimi söyleyebilirim. Önümüzdeki sene, arada bir yemeğim için balık tutacak ve fasulye tarlamı talan eden dağ sıçanı katliama kadar varabilecek şeyler yapacağım – göçünün bir etkisi olarak etin ceviz bir şekilde – ve onu mideye indirerek, kısmen deneyimin hatırına; ama yinede bana anlık bir keyif vererek, misk gibi bir kokuya rağmen, uzun kullanmak demek iyi bir deneyim olmasada, köyünüzün kasabı tarafından iinin doldurularak sergilenmesiyle sonuçlanabilir.

Giyim ve bazı tesadüfî harcamaların ederini, aynı günlere denk gelmesiyle birlikte küçük bir kısmının ne anlama geldiğini anlayabiliriz: 8.40 \$

Yağ ve bazı evi geçindirmeye yarayan şeyler: 2.00 \$

Böylece tüm parasal giderler, tamir ve yıkama hari-
cinde, ki bunlarında genelde ev dışında yapılan işler
olduğu göz önüne alındığında ve hala daha faturala-
rın elime geçmediğini belirtmem gerekirse – ve
dünyanın büyük bir bölümünde paranın ihtiyaç
gereği harcanmasının hangi yollarla yapılabileceğini
göstermek için – tamamı:

Ev	28.12 \$
I yıllık çiftlik	14.72 \$
8 aylık yiyecek	8.74 \$
Giyim ve diğerleri, 8 aylık	8.40 \$
Yağ ve diğerleri, 8 aylık	2.00 \$
Tümü	61.99 \$

Bu şekilde şimdi yeni bir yaşam satın almak isteyen
tüm okuyucularıma bunu ithaf ediyorum. Bunu
tanıtılabilmek için sattığım ve ürettiğim bir çiftlik söz
konusu: 23.44 \$

Emeğimle kazandığım	13.34 \$
Tamamı	36.78 \$

Buradan genel olarak tüm giderlerin ortalama 25. 21
\$ olduğunu belirtmeliyim – buda başlarken harca-
dığım parayla aşağı yukarı eşit miktarda ve katlanıla-
cak masrafların ölçüsü bu şekilde ölçülebilir – bir

diğer taraftan ise güvence altına alınmış olan rahatlık ve bağımsızlık sayesinde, onunla ilgilenmeyi sürdürmek istediğim sürece rahat bir evim var. Bu istatistikler, her ne kadar tesadüfen ve bu şekilde pek yapıcı olmayacak bir biçimde ortaya çıkabildikleri düşünüldüğünde, bir miktar tamamlayıcılığı olduğu gibi, aynı zamanda belli bir değerlerinin de olduğunu söyleyebilirim. Kimseye herhangi bir hesap vermemekle birlikte, bana da kimse tarafından bir şey verilmedi. Beklentilerimin üstünde olduğu belirtirsem, sadece yemeğin bana haftalık 27 sent tuttuğunu bilmek gerekir. Neredeyse bu iki yıl boyunca ne maya ne pirinç ne de patates, biraz tuzlu domuz eti, melas ve tuz kullanarak ve içecek olarak da su kullanarak, sadece çavdar ve hint yemeği ile beslendim. Hint felsefesine bu derecede düşkün olduğumu söylemem gerekirse, sadece pirinçle yetinebilmek çok uygun kaçardı. Kemikleşmiş itirazlarla karşılaşacağımı bildiğim için, eğer her durumda yaptığım gibi, sık sık dışarıda yemek yemiş olsaydım ki bunu tekrar yapabilmek için imkânım olduğunu belirterek, ev adına tüm ayarlamalarımın ve düzenlemelerimin zarar göreceğini belirtmem gerekir. Fakat dışarıda yemek, bunun gibi bir durumda kıyaslarsak bunun gibi durağan bir konuyu en azından etkileyemeyecektir. Bu özgürlük halini yaşıyor olsa bile, benim bu iki senelik inanılmaz az derecede yemek elde etmek için sıkıntı yaratabileceği söz konusu olduğu için, sadece hayvanlarla beslenerek bile bir adamın yinede bu diyetle sağlığını ve gücü-

nü koruması mümkündür. Birçok açıdan doyurucu ve basit bir yemek olan Portulaca Oleracea (semizotu) yaparak kendi tarlamdan toplayarak, kaynatıp tuzlayarak doyurucu öğünler hazırladım. Lezzetini belirtebilmek için önemsiz ismi kullanmak yerine Latin ismi kullandım. Mantıklı bir erkek, huzurlu zamanlarda, her zamanki öğle vaktinde, yeterli sayıda yeşil tatlı mısırı kaynatıp tuz ekleyerek yemekten başak ne arzulayabilir ki? Sağlıkla ilgili değilse de, daha az çeşitliliğin söz konusu olduğu iştah gereksinimi daha kazançlı bulduğumu belirtmeliyim. Yine de bir adam açlığın eşiğine sık sık geldiğinde ihtiyaç gereği olduğu için değil ama lüks olduğu için ve iyi bir kadının oğlunun sadece su içmekten hayatını kaybettiğini düşünecek olması söz konusudur. Okuyucu ağzına kadar dolu bir kileri, benim aza kanaat getirdiğimi göz önüne almayarak, konuyu ekonomik değil de beslenme tarafından incelediğimi algılayacaktır. Kestiğim keresteleri birleştirerek ya da saç üstünde önceden ateşi evimin dışında yakarken, sadece saf hint yemeği ve tuzuyla, ekmek ve kendine has yoğrulmuş kekler yapardım ama çok duman çıkmazdı ve çamlıktan gelen koku üstüne sinmezdi ve unu dahi denemiştım fakat en sonunda hint ve çavdar yemeğinin karışımından oluşan hem lezzetli hem de bana en uygun öğünü tutturabildim. Sırasıyla, soğuk havada küçük ekmek somunlarını pişirerek ve Mısırlının çatlayan yumurtalarına yaptığı gibi, onları gözlemleyerek çeviriyor ve keyif çatıyordum. Diğer asil meyveler gibi benim koku alma

hissimin sınavından geçmek zorunda olan, olgunlaştırdığım gerçek meyve tahıllarını olabildiğince taze tutabilmek için kıyafetlerin içine sokup saklıyordum. Eski ve zaruri olarak yapılan ekmek yapma sanatı üstünde bazı çalışmalar yaptım ve danışabileceğim kimselere başvurarak mayasız türünün icat edildiği eski günlere dönerek, en yabani somunların ve etlerin daha sade ve artırarak bu yeme şekline dönüştüğü ve gezerek sonuç olarak kazara hamuru ekşiterek, buna kayalama süreci dediğimiz ve her çeşitte fermentasyon geçirtilip “iyi, tatlı, sağlıklı ekmek” hayat desteği şeklini alana kadar.

Ekmeğin ruhu olarak farz ettiğimiz mayalamayla, küresel dokusunu dolduran spiritus(ruh) sanki namuslu bir ateş gibi dini bir şeymişçesine korunarak, kıymetli bir şişe dolusu, öncelikle alıç bitkisinden elde edilen, toprağın üstünde dalgalanarak artan, yayılan, şişen ve yükselen etkisi ve Amerika için iş yaparak, düzenli olarak köyden tedarik ettiğim ve buna sadık kalmayı tercih ettiğim için, bir gün kural-ları atlayarak ve yanlışlıkla mayamı kaynatarak bunun zaruri bir şey olmadığını bilmeme rağmen, keşfettiğim şeylerin yapay değilse de analitik bir süreç sonucunda ortaya çıkmasından dolayı, bu olaydan itibaren memnuniyetle, birçok ev kadınının bana sağlıklı ve güvenli bir ekmeğin mayasız olamayacağını garanti etmesine ve yaşça büyük kişilerin hayati güce sahip olan hızlı çürümeye neden olacağını belirtmesine rağmen, bunu atlamayı tercih ettim.

Yinede bunun başlıca gerek duyulan bir içerik olduğunu düşünmemekle birlikte ve bir sene boyunca kullanmadan hala yeryüzünde olduğumu düşünürsek, cebimde bir şişe dolusu taşımaktan kaçınıyor olmaktan memnuniyet duyuyorum. Zira bazı zamanlar patlayıp dökülerek benim rahatsızlık duymama neden oluyordu. Bana savsaklamak daha basit ve kayda değer gibi geliyor. Birçok canlıya karşın insan, her tipte koşula ve hava durumuna kendini adapte edebilecek bir hayvandır. Aynı zamanda ekmeğime ne kimyasal tuz içeren maden suyu, ne asit ne de alkali koydum. İsa'dan iki asır önce Marcus Porcius Cato'nun verdiği tarife uygun olarak yapmış gibi gözüktüyorum: “Panem depsticium sic facito. Manus martariumque bene lavato. Farinam in martarium indito, aquae paulatim addito, subigitoque pulchre. Ubi bene subegereis, defingito, coquitoque sub testu.”

“Yoğrulmuş ekmek şöyle yapılır. Ellerinizi ve yalağı güzelce yıkayınız. Unu yalağa koyun ve azar azar su katın ve iyice yoğurun. Tamamen yoğurduğunuzdan emin olduktan sonra şekil verin ve bir kabın altında pişirmeye bırakın.” Bu da su içinde pişirmek demektir. Maya hakkında tek bir söz bile yok. Ama bunu hayati bir gereç olarak sürekli kullanmıyorum. Bir kereliğine dahi olsa, cüzdanımın boşluğuna borcum olduğu için, bunların hiçbirini bir aydan fazla görebilmiş değildim. New England bölgesinde yaşayan herkes bilir ki, çoğu kişi kolaylıkla ekmeklik buğdayı ve hint mısırını yetiştirebilir ve kimse ken-

disine uzak kalan ve fiyatları değişkenlik gösteren pazara bağımlı değildir. Yinede Concord'da sadelik ve bağımsızlıktan o kadar uzağız ki, taze ve tatlı öğünlerin pazarda seyrek satıldığını bilmemizin yanı sıra mısır unu ve mısırın iri tanecikli hali bile neredeyse hiç kullanılmıyor. Birçok çiftçinin sığır ve domuzlarına verdiği, kendi ürettiği tahıl ve satın aldığı un, sağlıklı olmamasına karşın, pazarda dahi dudak uçuklatan bir maliyete sahiptir.

Bir veya iki ölçek çavdarı ve hint mısırını önceleri fakir topraktan yetiştirirken ve bir sonraki ürünün en iyisi olması beklentisi olmaksızın, el değirmeninde öğütterek ve tabii ki pirinçsiz ve domuzsuz, ki eğer yoğunlaştırılmış şeker söz konusuysa, yine tesadüfen öğrendiğim şey balkabağı veya pancar sayesinde çok iyi melaslar yapılabilir ve birkaç tane akçağağla daha kolayca yapabileceğimi bilmeme rağmen bunlar yetiştirken aynı zamanda bahsettiğim için bunun yerine geçebilecek birçok malzeme kullanabilirim. “İçin” kullanmışken atalarımızın da söylediği gibi,

“Dudaklarımızı tatlandırmak için, balkabaklarından ve yabanhavuçlarından ve ceviz ağacı kırıntılarından likör yapabiliriz.”

Son olarak, tuz konusuna gelirsek, en büyük marketlerde bile, su kıyısını ziyaret etmek için uygun bir duruma sahip olabilmek için veya her ikisi de olmadan yapabileceksam, daha az su içmem gerekebilir. Kızılderililerin hiçbir zaman böyle bir şeyin peşinden koşturduğunu görmedim. Nitekim tek derdim

yemek olduğu ve zaten barınma adına herhangi bir şeye ihtiyacım olmadığı için, her ticaretten ve takastan kaçınarak sadece giyim ve yakıt ihtiyacımı karşılamak kalıyor. Şu anda giydiğim pantolonu bir çiftçinin ailesinin ördüğünü – şükürler olsun ki insanda olduğundan çok fazilet söz konusu, zira çiftçinin dağıtıcıya kattığı şeyler her ne kadar mükemmel ve unutulmaz olsa da insandan çiftçiye daha çok kattığı söz konusudur – ve yeni bir ülkede, yakıt çok büyük bir yükümlülüktür.

Doğal ortam söz konusu olduğunda ise, eğer ki hala dahi bir yere yerleşmeye iznim yoksa ekip biçtiğim ve sattığım meblağ göz önüne alınırsa, yani sekiz dolar sekiz sent, bir dönümlük toprak tedarik edebilirim. Ama benim durumumda gördüğünüz gibi, toprağa yerleşerek oranın değerini geliştirdiğinizi göz önünde bulundurmak gerekiyor. Bu duruma inancı olmayan belli bir sınıf var ve bana sadece sebze yiyerek yaşayıp yaşayamayacağımı ve kökü ne olursa olsun çıkartarak – ki kökü demek güven demektir – bende alışık olduğum cevabı verdim: Çivilerle tutturulmuş plakalar üstünde bile yaşayabilirim. Eğer bunu anlayamıyorlarsa, söylemek istediğim bir şeyi anlayamayacaklardır. Kendi adıma söylemem gerekirse, nasıl ki kovan için dişlerini kullanarak genç adamın zor zamanlar geçirerek iki haftalık kaba mısır taneleri üstündeki uğraşı gibi; bende bu tipte deneylere katlanarak tecrübe etmemden dolayı memnuniyet duyuyorum. Sincap kabilesi aynı şeyi denedi ve başarıya ulaştı. İnsan ırkı bunlar üzerinde

dikkatini yoğunlaştırmıştır fakat kapasitesi yetersiz kalan birkaç yaşlı kadın veya kendi değirmenlerine sahip olanlar tetiklenmiş olabilirdi. Mobilyamın büyük bir kısmını dahi kendim yaptığımı söylersem – geriye kalan kısmın hesabını vermeye bile değer bulmuyorum – bir yatak, bir masa, bir çalışma masası, üç sandalye, çapı üç inç olan bir ayna, su tası, yıkama kâsesi, bir çift ocak ayaklığı ve tutacağı, ibrik, tencere, kızartma tavası, iki tane bıçak ve çatal, üç tane tabak, bir kupa, bir kaşık, bir yağ sürahis, melas için bir sürahi ve bir lamba.

Kimse bir balkabağına oturacak kadar fakir değildir. Bu umursamazlıktır. Köyün birçok güzel sandalyesi var fakat hepsini tavan arasına kaldırmakta kararlıyız. Mobilya! Şükürler olsun ki, mobilya mağazalarının desteği olmadan rahatlıkla oturup kalkabiliyorum. Düşünceli bir adamdan başka kim kendi mobilyasını paketleyerek el arabasına koyup, bir insanın gözlerine emanet edilerek ve cennette teşhir ederek, sanki sadaka gibi boş kutulara doldurabilir ki? Tabii ki Spaulding'in mobilyaları. Sahibi fakirlikten kırılyormuşçasına görüldüğü sürece, hiçbir zaman böylesine büyük bir yükü araştırmadan çok zengin ya da çok fakir bir adama ait olup olmadığını anlayamazdım. İşin doğrusu, böyle şeylerden sizde ne kadar çok varsa, o kadar fakirsinizdir. Her yük sanki içinde düzinelerce baraka taşıyormuşçasına ve eğer bir baraka fakirse, bunlar onu onlarca kez daha fakirleştiriyor. Kurtulmak için mobilyalarımızdan veya anlarımızdan hiçbir şeyin yerini değiştirmek zorun-

da kalmamak için dua edin, dua edin ki bu dünyadan en son gidecek olanın bir başka yeni mobilya takımı olsun ve belki bu sayede geriye kalanları yakacak olarak kullanabilirsiniz değil mi? Bu tuzaklar, insanın kemerine bağlı halde, bu zorluklar ülkesinde belli çizgilerle çizilmiş bu kalıpları sürüklemekten hareket edemeyecekmiş gibi peşinden gelir. Ona yani zengine, baktığımızda sadece kuyruğunu kap-tırdığı için şanslı bir tilki olduğunu görürüz. Fakat misk sıçanı üçüncü bacağını tuzağa kaptırdığı için kemirmeye başlayacaktır. İnsanın esnekliğini kaybetmiş olması şaşılacak bir şey değildir. Ne sıklıkta bu çıkmaz düzene kısılıp kalmış halde devam edecektir! “Bayım, cesaretimi yanlış anlamazsanız, çıkmaz düzen diyerek ne demek istediniz?” Eğer bu tür şeyleri gören bir insansanız, ne zaman sahip olduğu şeyleri görseniz, tabii ki bunu inkâr ederek, arkasında, hatta mutfak mobilyasına ve yakmamakta belirttiği biriktirdiği onca değersiz şeye bağımlı halde kafasının dikine ilerlemeye devam edecektir. Kızakla taşıdığı yükün onu takip edemeyeceği bir geçit veya budak oyuğuna girip bu çıkmaz düzene kısılıp kalmıştır. İyi görünümlü, şık bir adamın tamamen özgür görüntüsünün altında kuşanmış ve hazırlanmış halde “kendi mobilya”sından bahsettiğinde, sigortalı ya da sigortasız olsun “Ama mobilyam ile ben ne yapacağım ki? Öyleyse benim neşeli kelebeğim bir örümceğin ağına takılmış demektir. Hiç olmadığınızı sandığınız kişilerde bile, daha ince bir şekilde araştırma yaptığımızda birinin ambarında

biriktirdiği Şeyler ortaya çıkacaktır. Yeterince büyük çantasıyla gezen bir beyefendi olarak bugün İngiltere'ye baktığımda, bir evde uzun süreli bakımdan dolayı birikmiŐ sprnty düŐündüđümüz de, ki bir türlü yakmaya cesaret edilmemiŐtir, büyük bavul, küçük bavul, Şapka kutusu ve bir bohça görüyorum. En azından ilk n at. Bu günlerde iyi bir adamın yatağını alıp çekip gitmesi kendi gücünü dahi aŐmakta ve Őiddetle hastalıklı birine yatağına yatıp ve sonra koŐabileceđini tavsiye eder oldum. Ne zaman kendi bohçasını taŐırken sendeleyen bir göçmen görsem – sanki ensesinde kocaman bir Şey büyümüŐ gibi gözüken – ona acırım, sahip olduğu Şeylerin bu kadar olmasından dolayı değil, bu kadar çok Şey taŐımak zorunda olduğu için.

Eğer kendi tuzağımı sürüklemek zorunda kalırsam, hafıf olmasına dikkat ederek hayati bir tarafımı imdiklememesine zen gstereceğime eminim. Ama beklide en akıllıca Şey içine bir çentik bile koymamaktır. Burada, gözlemlediğim kadarıyla, perdelerin bana maliyeti yok denecek derecede az olmasına rağmen, güneŐi ve ayı kapatmak için, onların evimin içini görebilmesini istediğim için, kendi adıma söylemem gerekirse pek değerı yok. Ay ne stm eŐŐitebilir ne de etimi kokuŐtırabilir, aynı Şekilde güneş ne mobilyama zarar verebilir ne de halımın solmasına sebep olabilir. Bazen aŐır ısıcak bir arkadaş dahi olsa, ben doğanın sağladığı Şeyleri bir perdenin arkasında kalmasını ev bakımı yaparken tek kiŐilik eşyalar eklemeyi daha ekonomik bu-

luyorum. Bir zamanlar, bir bayan bana paspas vermek istemişti fakat ne evimde bunu koymak için yer ne de silkelemeye zamanım olmadığını söyleyerek reddettim çünkü evime girmeden ayaklarımı çimlere silmeyi yeğlerim. Şeytanın eşyalarından sakınmak en iyisidir. Ne zamandır papazın etkilediği eşyaların açık arttırmada satışına katılmamıştım, zira hayatının etkili olduğunu pek söylemem:

“Şeytan insanların hayatlarının ardında yaşar.”

Her zamanki gibi, babasının gününde eşyaların büyük bir kısmı gereksiz şeylerin yığılmasından başka bir şey değildi. Geriye kalan şeylerin arasında kurumuş kurtçuk vardı. Şimdi, yarım asır tavan arasında durduktan sonra, bu eşyalar şenlik ateşiyle yakılmak değilse dahi ortalığın temizlenmesi için ortadan kaldırmak yerine, açık arttırma yapılarak değeri yükseldi. Tekrar her şeyin baştan başlayacağı yerleri belli olana dek komşular büyük bir hevesle eşyaları görmek için topladı, hepsini satın aldı ve özenle kendi tavan aralarına ve tozlu deliklerine yerleştirdi. Belki de bazı yabancı milletlerin görenekleri, daha çok kazanç sağlayacağı için, bizden özenilerek senelik biriktirdiklerini değiştirmek üzerine kurulmuş ve bu şekilde gerçeklik olsun ya da olmasın bu durumun fikir yapısı oluşturmuştur. Mucclasse Hintlilerin kutladığı gibi Bortram'ın tarif ettiği şekilde “sokak eğlencesi” veya “ilk meyve şöleni” gibi bir biçimde kutlasak daha iyi olmaz mı? Der ki “Bir şehir sokak eğlencesini kutlarken, yeni çömlekler ve diğer ev gereçleri ve mobilyaları temin ederek tüm

giyilmiş kıyafetlerini toplayıp atılacak şeyleri ayırarak, evlerini dip bucak süpürüp temizleyerek ve tüm şehrin pislüğünü son tanesine kadar bir öbek haline getirerek ateşe verir. İlaç alıp üç gün oruç tuttuktan sonra tüm şehirdeki ateş söndürülmüş hale gelir. Oruç esnasında her arzu ve iştahdan kaynaklanan hazdan kaçınılır. Genel bir af ilan edilerek tüm suçluların şehre geri dönebilmesi sağlanır.”

“Dördüncü gün rütbesi en yüksek olan rahip kuru keresteleri birbirine sürterek meydana yeni bir ateş yakar ve bu şekilde şehirde yaşayanlar yeni ve saf bir ateşten yararlanabilir.” Daha sonra üç gün boyunca yeni mısır ve meyveleri şölenle kutlayarak dans edip şarkı söylerler “ve bunu takip eden dört gün boyunca ziyaretler yapılarak çevre şehirlerden gelen komşularıyla daha temiz ve hazır bir tavırla yaklaşabilirler.” Meksikalılarda benzer bir arınmayla her elli iki senede bir dünyaya bir daha gelme süresi olarak söylenen süre sonunda aynı uygulamayı yapar. Hemen hemen aynı şeylerin yapıldığı daha gerçekçi bir ayın duymuştum, ki sözlüğün dediğine ve vahiyle gelen herhangi bir dinle ilgili bir kitapları olmadığını bildiğimize göre “dışarıda ve görülebilecek bir işareti ruhsal ve derinlemesine bir şükran olarak” bu da demek oluyor ki tamamen cennetten yapılması emredilmiş olabilir. Beş yıldan uzun bir süredir geçimimi sadece ellerimi kullanarak sağlıyorum ve senede sadece altı hafta çalışarak hayatımı idame ettirebileceğimi fark ettim. Tüm yaz aylarında olduğu gibi, kışın dahi çalışmak için özgür ve temiz birçok

zamanım oluyordu. Okulu dahi en ince ayrıntısına kadar düşündüm fakat harcamalarım giderlerime nazaran ucu ucuna karşıladığını farz edersek, giyeceğe ve tren masrafına baktığım zaman sonuç olarak zamanım pazarlık ederek kaybetmek istemedim. Hemcinslerime iyi bir örnek olmaya çalışma gibi bir derdim yok, sadece basitçe geçimimi sağlama konusunda yardımcı olmaya çalıştığım için bu benim için başarısızlıktı.

Ticareti denedim; anladım ki bu işlerin altına girmek için en az on yıl gerektiğini ve bu süre içinde şeytan olma yoluna gireceğimi fark ettim. Bu süreç içinde iyi iş dedikleri şeyi yapıyor olmaktan korktum. Salakça alışılmış ruh halimi çok rahatsız etmeyeceğini ve çok az sermaye gerektirdiğini düşünerek, en iyi kabiliyetimin bu olmamasına rağmen, küçük karların bana yeterli geleceğini düşündüğümünden dolayı, sık sık yabanmersini toplamaya çıkabileceğimi, böylelikle kafamda marifetlerimi ödüllendirerek, arkadaşlarımın uygun dileklerine nazaran, birçok kötü deneyimin sonunda eskiden yaşamımı sürdürmek için ne iş yapabileceğimi düşünürdüm. Tanıdıklarım hiç tereddüt etmeden ticarete veya bazı meslek dallarına girerken, bende aynı onlar gibi bu meşgaleyi kurguladım ve tepeler arasında gezinirken yabanmersini toplamak aklıma geldi, böylece farkında olmadan onları dahi ikna ederek admetus sürülerini tutmaya devam ettim. Yabani bitkiler toplamayı dahi hayal ettim ya da samandan yapılma yük arabasıyla şehre orman havasını hatırlattığı için köyde

yaşayanlara hep yeşil kalan bitkilerden taşımayı bile düşündüm. Ama ticaretin el attığı her şeyi lanetlediğini öğrendiğimden beri, ki cennetten gelen mesaja göre ticaret yaptığınız için, ticaretin tüm laneti işe bağlı olarak ortaya çıkmakta olduğunu gördüm. Nasıl bazı şeyleri diğerlerine tercih ediyorsam ve bu şekilde özgürlüğüme değer katıyorsam aynı şekilde zar zor yol parasını denkleştirip yinede başarılı olabilirdim, çünkü henüz zamanımı pahallı halılar ya da diğer kaliteli mobilyalar ya da narin mutfak eşyası ya da Grecion'da Gothic tarzda bir ev için harcamak istemiyorum. Eğer bunlara sahip olurken kimse rahatsızlık duymuyorsa ve buna sahip olduklarında nasıl kullanacağını bilmiyorsa, ben bu uğraştan feragat ediyorum. Bazıları “çalışkan” ve sanki kendi hatırı üstüne iş aşkı duyuyormuş gibi duruyor veya beklide bu yüzden bu meşgale onları en kötü fesatlıklardan uzak tutuyor fakat onlara söyleyecek bir lafım yok.

Şimdilik, daha fazla rahatlıktan başka bir şeyden zevk almayı bilmeyenlere sadece kendi masraflarını ve faturalarını ödeyebilecek kadar şimdi çalıştıkları sürenin iki katı kadar çalışmalarını tavsiye edeceğim. Kendi adıma konuşmam gerekirse, günlük çalışan işçinin hepsinden bağımsız olduğunu ve özellikle sadece bir kişiyi geçindirmek için otuz veya kırk gün çalışmanın yeterli olduğunu söylemem gerekir. İşçinin günü; kendi işinden bağımsız bir şekilde güneşin batmasıyla biter ve sonra neyle uğraşmak isterse kendini buna adayabilir. Ama ona işveren aydan aya

sadece tahminde bulunarak, bir sene bitip diğetine geçerken hala daha kendisine vakit ayıramaz. Uzun lafın kısıası, inanç ve deneyim sayesinde birinin hayatını devam ettirebilmesi zor bir iş değil sadece zaman kaybıdır ve eğer sade ulusların yapay sporlar yapıyormuşçasına basit ve akıllıca yaşarsak başarabileceğimize ikna olmuş durumdayım. Eğer benim terlememden daha kolay terliyorsa, bir insanın alın teriyle para kazanmasının gereksiz olduğunu düşünüyorum.

Birkaç dönüm babadan toprağı olan tanıdığım genç bir adam, eğer benim kadar cimri olabilseydi, benim gibi yaşayabileceğini söylemişti. Benim başka bir şekilde yaşayabileceğimi anlayışından önce, benim dünyada olabildiğince çok insana sırtımı dayayarak yaşamak yerine, babasının, annesinin ya da komşusunun yolundan gitmeyecek bir insan aradığımı ve bundan başka hiçbir hayatı sahiplenmeyeceğimi bildirdim.

Genç insan, bana yapmak istediğini söylediğı şeyden alıkoymadığınız sürece, ister inşa etsin ister diksın isterse de balık avlasın. Aynı balıkçı ya da kaçak kölenin gözündeki kutuplaşma gibi, matematiksel bir noktada akıllanıyor ve sadece bu şekilde tüm hayatımız boyunca yol gösterebiliyoruz. Hesaplanan süre içerisinde limana ulaşamayabiliriz ama doğru rotayı koruyabiliriz. Şüphesiz ki, bu durumda bir kişi için doğru olabilecek tek şey; büyük bir ev küçük bir eve göre daha pahallı olduğuna göre, bir çatı üstünü örtmeye, bir kiler altında ve bir duvar diğer

binalardan ayırmaya yeterlidir. Ama kendi adıma konuşursam, ben birbirinden ayrılmış bir konutu tercih ederim. Dahası, bir duvarı kendin dikmen, bir başkasını ikna edip ortak bir duvarla hayatınızı paylaşarak, hatta ince olma ihtimali söz konusu olması ve diğer taraftaki onarım işlerinin kötü bir komşu nedeniyle yerine getiremeyeceğini kanıtlamasından iyidir. Sadece genel olarak son derece kısmi ve yüzeysel olan bir birlik için bu mümkün olabilir fakat hangi küçük birlik olursa olsun; bu insanın duymamazlıktan gelmesiyle söz konusu olabilir. Eğer bir insan inançlıysa; her yerde eşit seviyedeki inançla işbirliği yapacak, fakat inancı yoksa dünyanın geri kalanının yaptığı gibi yaparak herhangi bir birliğe üye olacaktır. En alçaltıcı anlamda en tepedekiyle işbirliği yapmak, beraber yaşamak demektir. Son zamanlarda duyduğum bir soru var; iki adam beraber gezsin fakat birinin parası olmasın ve yatağına girmeden önce kendi parasını kazanmaya çalışıyor olsun, diğeryse cebinde bir kambiyo senedi taşıyor olsun. Birinin her şeyi yönetmeye çalışmadığını göz önüne alırsak, onların kısa sürede yoldaş ya da işbirliği içine girdiğini görmek zor olmayacaktır. Maceralarının ilk ilginç krizinde yollarını ayıracaklardır. Her şeyin üstüne, demek istediğim şey, yalnız yola çıkacak bugün gidebilir; ama gidecek olan diğerini de beklemek zorundadır ki onlar yollarını ayırdıklarında ise iş işten geçmiş olacaktır. Ama komşularımdan bazıları bunun çok bencilce olduğunu söylüyor. Burada çok azda olsa tarih öncesi şirketle-

re imrendiğimi itiraf ediyorum. Görev bilinci nede- niyle bazı fedakârlıklarda bulunduğumu ve diğerle- rinin de kendilerini bu zevkten mahrum bıraktığını söylemeden geçemeyeceğim. Şehirdeki bazı fakir ailelerin desteğini üstlenmem konusunda bazıları beni ikna etmeye çalıştı ve eğer yapacak hiçbir şe- yim olmasaydı – ki şeytan boş gezenlerde iş görür – elimi, geçmiş zamanda yaptığım gibi buna da atmış olabilirdim. Yinede aynı çerçevede kendimi şımart- mayı düşündüğümde, onların aynı fakirlerin birçok açıdan rahat ettikleri ve bu durumu devam ettirdik- leri bir zorunluluğun altındaki cennetlerini ve nere- deyse hiç şüphe etmeden fakir kalmalarına kadar cüret edebilecek şekilde yaşadıklarını fark ettim. Hemşerilerim kendi ahbablarına o kadar çok yön- den sadık kalmış ki, en azından birinin daha insancıl şeyler için birinin diğerinden hiçbir şeyi esirgemeye- ceğine güveniyorum. Her şey için olduğu gibi, yar- dımseverlik için içinizde bir deha olması gerekir. Aynı şey iyilik yapmak içinde gereklidir fakat bu kotasını doldurmuş işlerden biridir. Dahası, epeyce bunu yapmayı denediysem de, ne kadar ilginçtir ki, benim bünyemi bir türlü tatmin edemedi.

Belki de, tüm evrenin kendini yok etmesinden kur- tarmak için toplumun benden iyi bir şekilde istediği şeyden bilinçli ve kasten vazgeçmemeliyim ve inanı- yorum ki sonsuz büyüklükte sebat herhangi bir yerde kendini hala koruyordur. Tüm kalbim, ruhum ve hayatımla reddettiğim şeyi yapan adam ve dehası arasına girmeyeceğim, sadece azmet diyerek, dün-

yanın şeytanlık yapma diye adlandırdığı şeyi, onların devam ettirebilmesini sağlayacağım. Benim durumum kendine has bir tarafı olduğunu düşündüğümüzde, şüphesiz tüm okuyucularım aynı savunmayı yapacaktır. Bir şey yaparken – komşularımın bunu iyi bir yöne çekmesinin alakası yok – benim sermaye adamı olmamın gerektiğini fakat bununda işverenin bulması gerektiği bir şey olduğunu söylemekten hiç çekinmeyeceğim.

İyi olarak ne yaparsam yapayım, kelimenin genel anlamına göre, kendi yolumu bir kenara bırakmam gerekir ve büyük bir kısmının istemeden yapılmış olacağına eminim. İnsanlar, pratik olarak, gerçekten neredeyseniz oradan başlayın ve içindeki kasıtlı olarak iyilik yapma isteğiyle daha kötüye gitmenizden korkmadan ilerlemenizi söyler. Tüm bu zorlama için tavsiye vermem gerekirse, en iyisi iyi olma üzerine dikkatinizi toplayın. Altı kat büyüklükteki bir yıldız veya ayın heybetine kendi ateşini yaktığında sanki güneş doğmayı durdurmak zorundaymışçasına ve iyi adam Robin gibi giderken, her açlık pencereden gözetleme yaparak, çılgınlıklara ilham vererek, bozuk etlerle karanlığı görünür kılarak, sürekli arttırmaktansa hiçbir ölümünün o parlaklıktaki bir yüzün git gide artan ısısına ve yararına bakamaz hale getirerek ve sonra bu esnada, dünya onun yörüngesine girmiş, iyilik yaparken ya da daha doğru bir felsefeye göre dünya onun daha iyiye gitmesiyle birlikte iyiye gidiyordur.

Phaeton(takımyıldızı) kendi faydaları sayesinde mucizevî doğumunu kanıtlamaya çalışırken, güneşin arabasını kullanırdı fakat bir gün uğrak yerinden geçerken, Jüpiter onu bir şimşekle paldır küldür dünyaya fırlatana kadar cennetin alçak yerlerinde kalmış birçok evi yaktı ve dünyanın yüzeyini yakıp yıktıktan sonra, her bahar bunu kurutmaya çalıştı ve bu şekilde Sahra Çölü ortaya çıktı ve güneş onun ölümüyle yas tuttuğu için bir sene doğmadı. Kokuşmuş iyiliğin doğuşundan dolayı ortaya çıkan kokudan daha kötüsü yoktur. Bu bir insan, bu bir ilah, bu bir leştir. Eminim ki, evime bilinçli olarak iyilik yapmaya gelen adamlar varsa, kuru ve kavurucu Afrika çöllerinden gelen sam yeli gibi, ağzınızı ve burnunuzu ve gözlerinizi sis boğulana dek pislikle dolduran, onun iyiliğinden benim kanıma bir miktar virüs bulaşır diye, hayatım için koşturmayla başladım. Hayır, bu durumda doğal yolla şeytani acıyı çekmeyi tercih ederim. Bir adam eğer ben açken doyurmu-yorsa ya da üşüyorken ısıtmıyorsa ya da ben bir hendeğe düştüğümde çekip kurtarmıyorsa benim için iyi bir adam değildir. Size bunları yapabilecek bir ilkyardım köpeği bulabilirim. Genel anlamda insan sevgisi, bir insanın ahabasına duyduğu sevgi değildir.

Howard şüphesiz fazlasıyla nazık ve değerli bir insandı ve kendi ödülünü çoktan almıştı ama buna karşın konuşurken yüzlerce Howard, eğer biz en kötü durumdayken yardım edemezken bizim en iyi durumdayken nasıl bir hayır getirebilir ki? Ben iç-

tenlikle teklif edilmiş ya da benim anladığım kadarıyla yapılmış hiçbir iyiliksever buluşma duymadım. Cizvitler, kendilerini kazığa geçirip yakıp, yeni işkence yollarına başvurmak durumunda kalan Hintlilere ayak diremiştir. Fiziksel acıya üstünlük kurmak demek, bazen herhangi bir misyonerin vereceği teselliye bile üstün gelerek, özgürce düşmanlarını affedebilecek ve sevebilecek derecede yasaların daha az inandırıcılığa sahip olmasına neden olmaktadır. Fakir insana en çok ihtiyaç duyduğu yardımı yaptığınızdan emin olun ki böylece bu size arkanızda bırakabileceğiniz bir örnek olsun. Eğer sadece para verip kendinizi tüketirseniz, onları yüzüstü bırakmış olursunuz. Bazen çok tuhaf hatalar yaparsınız. Fakir adam üstü başının yırtık pırtık ve pis halinden çok üşüyüp acıkmaz. Bu kısmen onun kendi tercihidir, şanssızlığı değil. Eğer para verirsiniz, muhtemelen bununla daha çok paçavra alacaktır. Alışkanlık haline gelmiş bir şekilde, ben daha düzgün ve şık kıyafetler içinde titrerken, hantal İrlandalı işçileri bumbuz bir günde göldeki buzun kırılmasıyla suya düştüğünde ısınmak için evime geldiğinde, üç pantolon ve iki çift çorap çıkardıktan sonra soyunduğunu, kıyafetlerinin yeterince pis ve yırtık pırtık olmasına rağmen benim teklifimi geri çevirip kendi giysilerini giymeyi tercih ettiğinde acımuştım. Bu suya batmaya onun ihtiyacı vardı. Sonra kendime acımaya başladım ve gördüm ki eğer bana suya batıp çıkmış bir fanila hediye etse çok büyük bir hayır yapmış olurdu.

Kökten saldırdığı binlerce kolu var şeytanın ve en çok vakit ayıran ve fedakârlık edene ve ihtiyacı olana para veren en çok sefalet üreten ve bu zorunluktan kurtulmaya çalışan odur. Dindar adam hayatı boyunca pazarların özgürlüğünü satın almak için her on köleyle damızlık köle adağı adar. Bazıları nezaketini fakirlere mutfaklarında iş vererek gösteriyor. Eğer kendilerini orada görevlendirseler daha zarif olmaz mı? Eğer gelirinizin onda biriyle hayırseverlik yapıp övünüyorsanız, beklide onda dokuzunu da verip bundan kurtulabilirsiniz. Toplum bu şekilde mülkünün onuncu parçasını dahi kurtarabilir. Bu, mülkü bulunan kişinin cömertliğine borçlanmak mıdır yoksa adalet savunucularının ihmalkârlığı mı? Yardımseverlik, insanoğlu tarafından öğretilmiş tek erdemdir. Hayır, bu gereğinden fazla abartılmıştır ve bunu gereğinden fazla abartan ise bizim bencilliğimizdir. Concord'da güneşli bir günde, güçlü bir fakir, ahababım olan bir arkadaşımı övdü çünkü söylediğine göre kendini kast ederek fakirlere nazik davranıyormuş. Türümüzün gerçek ruhani anneleri ve babalarından daha saygın amcalar ve teyzelerimiz var. Öğretim ve zekâ insanı olan İngiltere'den muhterem bir öğretim görevlisinin kendisini edebi, siyasal kişiler Shakespeare, Bacon, Cromwell, Milton, Newton ve diğerlerini tasvir ederek bilimsel yönden anlatırken ve daha sonra sanki ona en iyinin de iyisine yükseltecek her şeyin üstünde bir yere taşımış olan ve işi bunu yapmasını gerektiriyormuşçasına, kendi Hristiyan kahramanla-

rından bahsettiğini duymuştum. Onlar, Penn, Howard ve Bayan Fry'dı. Herkes bundan dolayı ikiyüzlülük ve sahtelik hissetmektedir. Sonda söylediklerim İngiltere'nin en iyi kadın veya erkeği olmasa bile belki de en iyi hayırseverlerindendir.

Övgüden dolayı herhangi bir çıkarımda bulunmayacağım çünkü bu hayırseverliğin işidir fakat sadece tüm çabaları ve hayatlarıyla insanlığa bir lütuf olanlar için adalet isteyeceğim. Bir adamın değerini ortaya en çok koyan şeyler dürüstlük ve yardımseverlik değildir, gövdesi ve yapraklarıdır. Çiçeklerinin yeşillikleri solmuş olanlardan hastalar için bitki çayı olur ve şarlatanlar istihdam ederken, alçakgönüllüler kullanır. Bizimle bağı olan olgun bir arama ve bana taşıdığı bir kokusu olan bir insanın meyvesini ve çiçeğini istiyorum. Bilinçsizce ona hiç bedel ödetmeyecek derecede, onun iyiliği, kısmi ve geçici bir hamle değil, kalıcı bir bolluk getirmelidir. Bu sayısız günahı içinde gizleyen bir hayırdır. Sanki atmosferden kendi üzüntülerini çıkarıp atmaya hatırlatan ve buna sempati adını koyan hayırsever sık sık insanlığı sarıp sarmalar. Umutsuzluk yerine, cesaretimizi sanki bulaşıcı bir hastalıklı gibi geçen bir hastalıklarımızı değil, sağlık ve rahatlığımızı verebilmeliyiz. Hangi güney düzlüklerinden feryat sesleri geliyorur ki? Hangi yüksekliğin altında ışık gönderebileceğimiz bir ısı yatıyordu? Kurtaracağımız bu kaba ve ayyaş adam kim? Eğer hiçbir şeyinin işlevini yerine getiremez şekilde adamı herhangi bir şey rahatsız ediyorsa, bağırsaklarında dahi ağrısı varsa – bu

sempatinin yerleştiği yerdir – derhal dünyasında bir yeniliğe ihtiya ı vardır. Kendi küçük evreninde, gerçek olan ve ondan başkasının keşfedemeyeceği bir şeyi keşfeder; dünya yeşil elmaları yemektedir, aslında dünyanın kendisi koca bir yeşil elmadır ve olgunlaşmadan bir adamın çocuğunun ısırması hem iğrenç hem de tehlikelidir ve en doğru şekilde zorlayıcı hayırseverlik Eskimo ve Patagonya’lıların aradığı ve nüfusu bol   n ve Hint köylerinin kucakladığı ve böylece birkaç senelik hayırsever davranışla kendi sonları için kullandıkları g  leriyle şüphesiz kendi hazımsızlığını tedavi ederek, evren bir veya iki yanağına soluk bir görüntü yerleştirerek, sanki olgunlaşmaya başlıyormuş asına ve sanki hayatın kendi yavanlığını kaybederek daha tatlı ve yaşanılır bir hayata dönüşür. Benim işlediğimden daha büyük bir alçaklık hayal edemem. Benden daha beter bir adam hiç tanımadım ve tanımayacağım. Yenilik inin kendine has rahatsızlığı ve böylesine  zen şeyin ızdırap içindeki ahbaplarına duyduğu sempati şeklinde, Tanrının kutsanmış oğlu olabilecekken olmamasıdır. Bunu d zeltmeme izin verin, onun baharının gelmesine ve koltuğun tepesinde sabahın doğuşuna imk n sağlayın ki hiç özür dilemeden cömert arkadaşlarından vazge ebilirsiniz. Gereke em, tütün kullanımına karşı öğüt vermemektir, hiçbir zaman çiğnenmemiş olmakla birlikte, ortada yeterince çiğnediğimiz ve karşısında durmam gereken fazlasıyla şey olduğu için bu tütün  iğneyenlerin kendilerine vermesi gereken bir cezadır. Bu hayırse-

verlerden herhangi birine ihanet edecekseniz sol elinizin sağ elinizin bildiğini öğrenmesine izin vermeyin çünkü bilmeye değmez. Boğulanı kurtarın ve bağcıklarınızı bağlayın. Acele etmeyin ve bedava bazı işler hazırlayın. Azizlere olan iletişim yüzünden davranışlarımız bozulmaya başladı. İlahi kitaplarımız Tanrıya söverken sonsuza dek sürerek kulaklarımızda nağmeli çınlamalara neden oluyor.

Kâhinler ve kurtarıcılar bile insanların umutları yerine korkularını teselli etmiştir. Şimdiyse hiçbir yerde Tanrıya hatırı sayılır bir övgüyle, hayat dediğimiz hediye sayesinde basit ve bastırılabilir bir tatmin elde edemiyoruz. Bununla veya benimle birlikte bana kötülük yapıp üzse dahi tüm hastalıklar ve kayıplar bu şekilde çok uzakta ve geri çevrilmiş olacak ki sağlık ve başarı bana iyilikte bulunabiliyor. Öyleyse, bizim insanoğlunu gerçekten Hintli, botanik, manyetik ve doğanın geldiği noktada bizim öncelikle doğa kadar basit ve mükemmel tepenizde süzülen bulutları dağıtın ve kendi gözeneklerimize doğru bir hayat ele geçirin. Fakirlere tepeden bakan bir insan olarak kalmayın, dünyadaki önemli kişilerden biri olmak için çabalayın.

Sheik Sadi Shiraz'ın Gulistan'ında ya da Çiçek Bahçesi'nde okumuştum: “Bilge bir adama sormuşlar En yüce Tanrı'nın yarattığı birçok ağaç arasında en yüce ve gölgelik olan ve azad edilmemiş diye adlandırdıklarını, selvi haricinde ve bir türlü meyve vermeyen bir ağaç düşünün, buradaki gizem nerededir? O da derki: Hepsinin kendine has bir ürünü vardır ve

buna uygun mevsimi devam ederken taze ve çiçek açmış haldeyken, mevsim bitiminde kuru ve sokmuş hale gelerek, ne sürekli gelişmekte olan selvi ağacının durumuna benzer ne de azadın doğasına veya dini bağımsızlara benzer. Senin fani yüreğini düzeltmeye çalışmaz; çünkü Dicle ya da Tigris Bağdat'tan akmaya devam edecek halifelerin türü tükendiğinde bile: eğer ellerinde bolluk varsa hurma ağacı gibi cömert olursun, ama eğer hiçbir şeyden vazgeçmeye gücü yetmiyorsa, azad ağacı ol ya da özgür bir adam selvi gibi.”

Fakirliğin Savları

Sen çokça varsayarsın, fakir muhtaç sefil,
Semada bir durak talep edebilmek için,
Çünkü senin mütevazı yazlık veya küvetin,
Ukalalık veya tembellik erdemleriyle
ilgilenererek,
Ucuz güneş ışığı veya gölgeli baharlar yüzünden,
Kökleriyle ve saksı çiçekleriyle; senin sağ elin
neredeyse,
İnsancıl tutkuları zihinden koparıp atarken,
Hamurunda adilce çiçeklenme erdemleriyle
güzelleşirken,
Doğayı küçümse ve hislerin uyuşsun,
Ve Gorgon gibi, hareket eden adamı taşla
çevir.
Donuk bir toplum olmak icap etmez
İhtiyaç duyulan ılımlıktan dolayı,
Ya da doğal olmayan aptallıktan
Ne kederinizi ne de zorunluluğu bilir
Yanlışlıkla sahip olunan pasifçe yüce bir me-
tanet
Hareketlinin üstünde. Bu alçakça rezil kuluçka
Onların yerini sıradanlıkta bırakarak,
Sizin yaltakçı zihinlerinize dönüşerek, ama
yinede ilerleyerek
Aşırılığını kabullendiğimiz bazı erdemler,
Cesaret, cömert davranışlar, muhteşem
ihtişam

Her şeyi görebilme basireti, yücelik
Sınır nedir bilmeyen ve bu destansı erdem
Eski zamanlardan kalan hiçbir ismi olmayan,
Sadece Aşil ve Herkül gibi örneklerle,
Onların doldurulmuş hücrelerine dönersen,
Ve böylece aydınlatılmış halkayı görürsün,
Bilmek için çalış ama degecek adamlar için.

T. CAREW